

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**MIGRACIJSKA POLITIKA EVROPSKE UNIJE IN SLOVENIJE V
LUČI MIGRACIJ MED SLOVENIJO IN DRŽAVAMI ZAHODNEGA
BALKANA**

Ljubljana, januar 2013

GORAN CREPULJA

IZJAVA O AVTORSTVU

Spodaj podpisani Goran Crepulja, študent Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, izjavljam, da sem avtor magistrskega dela z naslovom Migracijska politika Evropske unije in Slovenije v luči migracij med Slovenijo in državami Zahodnega Balkana, pripravljenega v sodelovanju s svetovalcem prof. dr. Janezom Malačičem.

Izrecno izjavljam, da v skladu z določili Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah (Ur. l. RS, št. 21/1995 s spremembami) dovolim objavo magistrskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

S svojim podpisom zagotavljam, da

- je predloženo besedilo rezultat izključno mojega lastnega raziskovalnega dela;
- je predloženo besedilo jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem
  - poskrbel, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam v magistrskem delu, citirana oziroma navedena v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, in
  - pridobil vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti (v pisni ali grafični obliki) uporabljena v tekstu, in sem to v besedilu tudi jasno zapisal;
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Zakonu o avtorskih in sorodnih pravicah (Ur. l. RS, št. 21/1995 s spremembami);
- se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega magistrskega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom.

V Ljubljani, dne 17. 12. 2012

Podpis avtorja:

KAZALO

UVOD.....	1
1 MEDNARODNE MIGRACIJE.....	3
1.1 PROBLEM PRIMERLJIVOSTI MEDNARODNIH STATISTIČNIH PODATKOV.....	5
1.2 IDENTIFIKACIJA MEDNARODNIH MIGRANTOV.....	8
2 VLOGA MIGRACIJ IN MIGRACIJSKIH POLITIK.....	10
2.1 VRSTE MIGRACIJ.....	13
2.2 VZROKI MIGRACIJ PREBIVALSTVA IZ JUGOVZHODNE EVROPE.....	13
2.2.1 Politični vzroki.....	14
2.2.2 Ekonomski vzroki.....	15
2.2.3 Kulturni vzroki.....	16
2.3 OCENA UČINKA MIGRACIJ.....	16
2.4 MITI IN RESNICE O MIGRACIJAH.....	17
2.5 POLOŽAJ BALKANSKIH MIGRANTOV NA TRGU DELA V SLOVENIJI.....	19
3 NOVI TRENDI NA ZAHODNEM BALKANU.....	20
3.1 VEČJA INTENZIVNOST MIGRACIJSKIH GIBANJ.....	22
3.2 NOVE SMERI IN DESTINACIJE MIGRACIJSKIH GIBANJ.....	27
3.3 NOVE STRATEGIJE MIGRACIJSKIH GIBANJ.....	27
3.4 VEČJE ŠTEVILO VISOKOŠOLANIH MIGRANTOV.....	29
3.5 ZAČASNA GIBANJA IZ SMERI BALKANA.....	30
4 MIGRACIJSKA POLITIKA EU IN SLOVENIJE TER NJEN POMEN ZA ZAHODNI BALKAN.....	31
4.1 RAZVOJ PRISELJENSKE POLITIKE EU IN SLOVENIJE.....	35
4.2 PRIMERJAVA POLITIK EU IN SLOVENIJE.....	37
4.3 REGULIRANJE PRISELJEVANJA.....	39
4.4 RAZVOJ SODELOVANJA S OSTALIMI DRŽAVAMI BALKANA.....	42
4.5 EVROPSKA MIGRACIJSKA MREŽA.....	43
4.6 INTEGRACIJA BALKANSKIH MIGRANTOV.....	46
4.6.1 Asimilacija migrantov.....	47
4.6.2 Multikulturalni model integracije.....	48
4.7 NADZOR MIGRANTOV IZ BALKANA.....	48
SKLEP.....	49

LITERATURA IN VIRI.....	52
-------------------------	----

PRILOGE

KAZALO SLIK

Slika 1: Število rojstev in smrti v EU-27 (v milijonih).....	11
Slika 2: Število priseljenih v Slovenijo v izbranih letih.....	18
Slika 3: Deleži prebivalcev po velikih starostnih skupinah, Evropa, 1950-2050.....	21
Slika 4: Imigracija (na 1000 prebivalcev), EU-27, EFTA in države kandidatke, 2008.....	22
Slika 5: Število prošenj za azil, EU-27, januar 2010- junij 2011.....	29

UVOD

Migracije so star družbeni pojav, saj ga poznamo, odkar obstaja človeštvo. Ljudje se selijo iz različnih razlogov. Nekoč so iskali hrano, boljše klimatske razmere, kasneje so bežali zaradi vojn ali pa so jih preganjali zaradi političnih in verskih prepričanj. Povod večine migracij je bila težnja po boljšem in varnejšem življenju. Te migracije so bile pogosto trajnega značaja. Danes je večina migracij začasnih zaradi vedno večje potrebe po nadzoru migracijskih gibanj ter velike povezanosti migranta z izvorno družbo. Razlogi za migracijo so v svojem bistvu še vedno enaki: želja po višjem življenjskem standardu in lepšem življenju oziroma beg pred negotovostjo in preganjanjem (Pančur, 2002).

Definicija migracij je svojo mednarodno standardno obliko dobila šele leta 2009. Mednarodni statistični standardi pa zahtevajo, da oseba spremeni običajno bivališče med dvema državama, pri čemer je referenčno obdobje eno leto. Do teh sprememb je prišlo šele s sprejetjem Uredbe Evropske skupnosti 862/2007 v Evropskem parlamentu in z njenim uresničevanjem od leta 2009 naprej (Uredba Evropskega parlamenta in Sveta Ur. l. EU št. L 199/23). Pojem migracije vsebuje tako emigracijo kot imigracijo. Posledica emigracij za številne manj razvite države so družbene krize, ki spremljajo njihovo modernizacijo in vključevanje v svetovni trg. Porast prebivalstva in selitev ljudi s podeželja v mesta prinaša presežke prebivalstva, manjše zaposlitvene možnosti in slabe socialne razmere. Vse to povzroča selitve ljudi izven meja svoje države. Oblike so lahko različne: ljudje migrirajo kot fizični delavci, visoko kvalificirani specialisti, podjetniki, begunci ali kot družinski člani predhodnih migrantov. Kljub začetnemu, začasnemu ali stalnemu namenu mnogi migranti ostanejo in tako prispevajo k spremembi demografske, ekonomske in socialne strukture države ter s svojo kulturno drugačnostjo pogosto spodkopavajo nacionalno identiteto migrantske države (Cinac, 2003).

Demografski trendi v razvitih državah (ZDA, Evropski uniji (v nadaljevanju EU)) potemtakem dokazujejo, da se bo z veliko verjetnostjo nadaljevalo: upadanje števila prebivalstva, zmanjšanje delovno aktivnega prebivalstva (zlasti na območju sedanje EU) in povečanje potreb po dodatni delovni sili, ki jo zahtevajo gospodarske razmere. Zato bodo ekonomske migracije edine prave za polnjenje »črne luknje« na trgu dela, ki so jo povzročili demografski razvoj in druge strukturne spremembe na trgu dela. V prihodnjih desetletjih lahko pričakujemo, da bodo predvsem razvite države (analitične ocene veljajo predvsem za ZDA in sedanjo EU) na leto potrebovale povprečno okoli 1,6 do 2 milijona dodatne delovne sile, ki jo bodo morale prejemati s pomočjo migracijskih tokov iz drugih delov sveta. To bi v 21. stoletju pomenilo od 150 do 200 milijonov migrantov (Kovač, 2003).

Migracijska politika je ena izmed ključnih politik EU v procesu uresničevanja območja varnosti, svobode in človekovih pravic. V osnovi si ta politika prizadeva, da bi bili

priseljenci in delavci migranti, ki jih evropsko gospodarstvo potrebuje in ki so jih družbe držav članic pripravljene in zmožne sprejeti, v Evropi dobrodošli. V EU so vse bolj enotni, da je za zagotovitev prihodnje ekonomske rasti potrebno boljše upravljanje z migracijami, kar vključuje tudi zakonito priseljevanje v prvi vrsti zato, ker se v EU vsako leto bruto priseli od 3 do 4 milijona ljudi. Priseljevanje je tudi element lizbonske strategije. Zakonodajni okvir, ki ga razvija EU, ne omejuje pristojnosti držav članic pri odločanju o obsegu imigracije oziroma številu državljanov tretjih držav, ki jih država članica sprejme na svoje ozemlje (Vrečer et al., 2008).

Slovenija je demografsko zrela družba, s klasično demografsko tranzicijo in podobnimi težavami na trgu dela, kakršne ima večina držav EU. Ker je gibanje naravnega prirasta prebivalstva dolgoročen proces, uravnavanje migracijskih tokov pa kratkoročen, je toliko bolj pomembno, kakšna bo slovenska migracijska politika. Zaradi negativnih demografskih trendov in strukturnih potreb trga dela bo Slovenija objektivno nujno potrebovala pozitivni neto migracijski tok, ki bo šele omogočil normalno demografsko in gospodarsko reprodukcijo države in gospodarski razvoj. Zato je edino pravo vprašanje, kako uresničiti migracijsko politiko kot eno vitalnih ekonomskih politik slovenske države ter s kolikšno obsežnostjo in kako uravnati migracijske tokove glede na demografske, socialne in gospodarske cilje (Kovač, 2003).

Namen magistrskega dela je s pomočjo domače in tuje znanstvene literature preučiti pomembnost migracij, vlogo in vzroke migracij, ter raziskovati prisotne migracijske politike EU in Slovenije. Raziskoval bom učinke migracij, položaj migrantov na trgu dela ter analiziral priseljevalno politiko EU. Migracijska gibanja bom obravnaval na primeru balkanskih držav.

Osnovna cilja magistrskega dela sta dva:

Prvi cilj magistrskega dela je raziskati domačo in tujo znanstveno literaturo ter vire in opredeliti migracijo in migracijske politike EU v luči migracij med Slovenijo in državami zahodnega Balkana. Raziskoval bom, kako migracijska politika vpliva na reguliranje priseljevanja ter kateri so novi trendi v procesih migracije. Drugi cilj je sprejeti ali ovreči osnovne hipoteze magistrskega dela ter narediti zaključke.

Osnovne hipoteze magistrskega dela so:

- Trend bruto in neto migracij v EU bo v prihodnje naraščajoč.
- Migranti prinašajo številne koristi za državo, v katero se priseljujejo.
- Zakonodaja ne more učinkovito kontrolirati priseljevanja iz smeri jugovzhodnih držav.
- Integracija priseljencev je izrazito dolgoročen proces, v katerem je potrebno sodelovanje tako priseljencev kot tudi imigrantske družbe.

Struktura magistrskega dela je oblikovana tako, da bodo v uvodnem delu predstavljeni: preučevana problematika, namen, cilji in metode dela. Magistrsko delo bo sestavljeno iz

štirih glavnih delov in bo predvsem teoretično obravnavano. Prvi del bo namenjen predstavitvi problema primerljivosti mednarodnih statističnih podatkov ter identifikaciji mednarodnih migrantov. V naslednjem poglavju bo opisana vloga migracij. Definirane bodo vrste migracij, analiza bo usmerjena na vzroke migracij prebivalstva iz smeri zahodnega Balkana, predstavil bom pozitivne in negativne učinke migracij in podal oceno učinka migracij. Nadaljeval bom z analizo položaja balkanskih migrantov na trgu dela ter podal nekaj mitov in resnic o migraciji. Tretje poglavje predstavlja nove trende v migraciji. Analiziral bom intenzivnost premikanja, destinacije, nove strategije premikanja, pojav višje izobraženih migrantov ter začasna gibanja iz smeri zahodnega Balkana. Četrto poglavje se osredotoča na migracijsko politiko EU in Slovenije ter njen pomen za zahodni Balkan. V nadaljevanju bom prikazal potek razvoja priseljske politike EU in Slovenije. Poseben poudarek je na razvoju evropske migracijske mreže, na integraciji balkanskih migrantov ter samemu nadzoru priseljencev. Delo bom končal s sklepnimi ugotovitvami in z navajanjem uporabljenih virov in literature.

Pri izdelavi magistrskega dela bo uporabljena znanstvena literatura domačih in tujih avtorjev s področja managementa migracij in migracijskih politik. Zaradi kompleksnosti teme, konstantnih sprememb na področju razvoja migracijskih politik in zakonodaje EU je bil pri izbiri literature poudarek predvsem na domačih in tujih znanstvenih člankih, kjer so bile obravnavane aktualne teme s tega področja.

Omejitve se bodo nanašale predvsem na problem primerljivosti, pomanjkljivosti ali popolni odsotnosti mednarodnih statističnih podatkov. Prisoten je tudi problem natančnejše opredelitve vsote migracij zaradi ovirane kontrole mednarodnih migracij ter ugotavljanje dejanskih posledic migracijskih gibanj.

1 MEDNARODNE MIGRACIJE

Gibanje ljudi preko meja je že od nekdaj vplivalo na države in družbo. Kar ločuje današnje migracije od preteklih, je njihov globalni domet, osrednji položaj v notranji in zunanji politiki ter pomembne ekonomske in družbene posledice, ki jih prinašajo (Cinac, 2003). Pojem migracij zaradi kompleksnosti pojava opredeljuje veliko število različnih definicij. Kadar gre za selitev prebivalstva iz ene države v drugo, govorimo o mednarodnih migracijah. Pri tem je treba upoštevati, da se državna meja pogosto ne prekriva z etnično mejo, kar večkrat pripelje do spora med skupinami in sproži proces migracij.

Zadnje obdobje migracij označujemo kot sodobne migracije, ki se delijo na notranje in mednarodne. Notranje se odvijajo znotraj pravno definirane geografskega območja. Mednarodne so povezane s prestopom državne meje za določeno obdobje (eno leto in več). Moderne migracije so se pojavile s kapitalistično družbo. Poudarek je na stopnji prostovoljnosti pri sodobnih migracijah. Ne smemo pozabiti niti na prisotnost odbijajočih

dejavnikov v emigrantski družbi, kar se kaže v nasprotnemu pojavu neprostovoljnih migracij. Najboljši primer slednje so dogajanja na območju severne Afrike in t. i. arabska pomlad, ki se je konec leta 2010 in 2011 končala s številnimi migracijami. Na teoretični ravni je treba upoštevati, da so migracije predvsem ekonomsko povzročeni proces (Malačič, 2007, str. 106–107).

Mednarodne migracije bodo zelo pomembne v prihodnjih desetletjih v državah z moderno reprodukcijo prebivalstva za odpravljanje večjih motenj reprodukcijskega procesa. Dosedanje mednarodne migracije nikoli niso imele podobne funkcije, čeprav so bile v posameznih obdobjih in državah zelo obsežne. Stalne migracije so bile v preteklosti usmerjene predvsem v manj naseljene regije sveta. Začasne migracije so usmerjale gibanja na trgu dela. Politične migracije so bile odvisne od izbruhov političnih kriz v različnih predelih sveta. Nekatere vmes med vsemi temi so bile ilegalne migracije. Nikjer pa do sedaj še ni prišlo do nastajanja neskladja zaradi natalitete ter starostne strukture prebivalstva, ki bi jih bilo možno zapolniti le z imigranti v mlajši zreli dobi življenja (Malačič, 2003, str. 378). Sodobne migracije bodo morale odpraviti posledice treh velikih pojavov v razvitih družbah:

- Stalnega daljšanja življenjske dobe, kar se bo še nadaljevalo, poleg tega pa se bo zmanjšala razlika med pričakovano življenjsko dobo moških in žensk. Zdaj lahko znotraj družine obstajajo štiri generacije, a so bolj mobilne in ne živijo več skupaj kot v preteklosti.
- Število zaposlenih iz generacij, starejših od 60 let, ki se bo večalo do leta 2030, ko bodo otroci „baby-boom“ generacije postali „starejši“.
- Stalne nizke rodnosti: generacije „baby-boom“ so imele manj otrok kot prejšnje. Razlogi za nizko rodnost so številni: težave na poklicni poti, pomanjkanje in cena stanovanj, višanje starosti staršev ob prvem otroku, različna izbira študija, poklicnega in družinskega življenja. Stopnja rodnosti je skoraj povsod pod mejo, ki je potrebna za obnavljanje prebivalstva. V nekaterih državah južne in vzhodne Evrope je ta stopnja celo pod 1,3 otroka na žensko (Komisija Evropskih skupnosti, 2005a).

Migracijski procesi bodo v tem stoletju postali izjemno dramatični, ker jih poganja kolo neenakega demografskega razvoja, velikih ekonomskih neenakosti in različnih potreb na trgu dela. Ekonomske razlike (zaposlenost, plače, socialna varnost), sodobne vojne in način vojskovanja, nove možnosti poceni transporta in komunikacij povečujejo migracijske možnosti in pospešujejo dejanske svetovne selitvene procese. Svet prihodnosti bo torej svet potujočih množic. Bolj srečni bodo potovali kot turisti, saj naj bi bilo njihovo število v letu 2011 okrog 1,2 milijarde (Demunter & Dimitrakopoulou, 2012, str. 2).

1.1 PROBLEM PRIMERLJIVOSTI MEDNARODNIH STATISTIČNIH PODATKOV

Velik problem pri ugotavljanju obsega in gibanja migrantov po svetu predstavljajo sami načini zbiranja in analiziranja podatkov o migracijah. Čeprav migracije predstavljajo enega največjih problemov današnjega časa in je zato njihovo poznavanje zelo pomembno, države še vedno niso uskladile niti osnovnih opredelitev o vrstah migrantov ter postopkov spremljanja migracij. Podatki tako pogosto niso primerljivi, večkrat so pomanjkljivi ali sploh ne obstajajo. To seveda v veliki meri oteži celovito analizo problema migracij in ugotavljanje dejanskih posledic sodobnih migracijskih gibanj (Pančur, 2002).

Podatke o migracijah lahko načeloma dobimo na dva načina. Neposreden način nam omogoča dokaj natančno ugotavljanje števila migracij ali migrantov tako, da bodisi registriramo vsako posamezno migracijo, bodisi vprašamo ljudi o njihovih migracijah. Posredno ugotavljanje in ocenjevanje migracij temelji na postopkih demografske statistike in analize, ki s povezovanjem različnih demografskih kategorij omogočajo posredno ugotavljanje in ocenjevanje migracij. Prvi način je praviloma natančnejši od drugega. Neposredno ugotavljanje in ocenjevanje migracij uporablja register in popis prebivalstva, v nekaterih primerih pa tudi posebne globinske ankete o migracijah, ki so po svoji naravi zelo podobne anketam o rodnosti (Malačič, 2003, str. 378).

Oba načina ugotavljanja števila migracij ali migrantov sta pomanjkljiva, bodisi zaradi časovne omejenosti, finančnih sredstev, primanjkljaja strokovnjakov, relevantnih za ta področja, bodisi zaradi birokratskih, političnih ali drugih omejitev.

Po trditvah Mednarodne organizacije za migracije obstajajo štiri osnovni izvori migracijskih podatkov, dostopnih državnim statističnim uradom:

- Administrativni registri, kot so registri prebivalstva ali registri o tujcih, ki se nahajajo v državi.
- Ostali administrativni viri, kot so baze podatkov, ki vsebujejo podatke o izdanih delovnih dovoljenjih, dovoljenjih za prebivanje ali azilu.
- Mejne statistike, izvedene na podlagi informacij, pridobljenih na podlagi primerjave vstopov in izstopov iz države.
- Raziskave, izvedene v gospodinjstvih, kot so popisi prebivalstva, ali druge raziskave, ki se nanašajo na gospodinjstva.

Problemi pri urejanju podatkov se pojavljajo v primerih, ko so državne statistiske ustvarjene za uporabo različnih principov vnosa podatkov v registre prebivalstva različnih držav. V državah, ki imajo registre prebivalstva (kot so nordijske države, Nemčija, Avstrija, Nizozemska, Belgija in Japonska), so ti registri zelo pomembni in vseobsegajoči in so vir podatkov, ki lahko z veliko preciznostjo, podajajo podatke o bivalni kvoti

imigrantov. Vseeno pa lahko vsaka država koristi različne vrste podatkov ali različne definicije istih izrazov pri posodabljanju registra, kar zmanjšuje možnost njihove primerjave.

Po trditvah Mednarodne organizacije za migracije se lahko mejni podatki smatrajo kot najustreznejši za direktno merjenje mednarodnih migracij. V normalnih pogojih države evidentirajo več vstopov kot izstopov iz države. Med faktorji, ki vplivajo na učinkovitost in vseobsežnost mejnih podatkov, so popularnost države kot željene destinacije ali tranzita za iregularne migracije, njena geografska lega in gostota kontrolnih mejnih postaj.

Popisi prebivalstva ponujajo preverjene, vseobsegajoče informacije o legalnem bivanju imigranata v državi. V odvisnosti od vprašanj, postavljenih v vprašalniku popisa prebivalstva, se lahko pridobijo podatki o tujih novorojenih državljanih in/ali nedržavljanih. Iskreno povedano so to samo ocene, ker popisi prebivalstva nikoli ne morejo zajeti vseh 100% prebivalstva, niti v primeru domačega prebivalstva. V primeru imigrantov, niti tistih dokumentiranih, je lahko ta izguba še večja. Nedokumentirani migranti redko dajo podatke za popis prebivalstva. Ob tem se popisi prebivalstva običajno izvajajo enkrat na deset let, tako da novejši podatki niso vedno dostopni v obdobju med dvema popisoma. V državah, v katerih popisi prebivalstva ne obstajajo, se podatki o letnih migracijah pridobivajo z uporabo turističnih ali drugih raziskav na mejnih prehodih (International Organization for Migration, 2004, str. 17–19).

Da bi mednarodne statistične podatke sploh primerjali, jih je potrebno zbrati. Nekaj agencij je aktivnih v formiranju migracijskih statistik na mednarodnem nivoju. Da bi bolje prečnil pomembnost njihovega dela, bom na kratko opisal nekatere od teh agencij.

- Populacijski oddelek OZN-je eden od vodilnih mednarodnih akterjev v pridobivanju globalnih statističnih podatkov, posebno navadnih migracijskih podatkov, pridobljenih pri popisih prebivalstva. Populacijski oddelek pridobiva globalne migracijske statistike v sodelovanju s Statističnim oddelkom OZN-a ali drugače spremlja migracijska vprašanja in politiko v sklopu svojih splošnih aktivnosti sledenja svetovnim migracijam kot eni od osnovnih komponent razvoja prebivalstva, skupaj z nataliteto in mortaliteto.
- Statistični oddelek OZN-a publicira Demografski letopis OZN-a s statistikami prebivalstva. Nekatere izdaje letopisa (kot so izdaje leta 1977, 1985 in 1996) vključujejo posebne migracijske statistike. Podatki za letopis se pridobivajo s pomočjo vprašalnika, ki se dostavlja vladam. Letopis vključuje preko 230 držav ali področij sveta.
- Urad visokega komisarijata za ubežnike OZN (UNHCR) ažurira podatke o trendih v številu iskalcev azila, v glavnem s pomočjo rednega pridobivanja takih podatkov od državnih oblasti. UNHCR-ova Populacijska skupnost za pridobivanje podatkov

- kombinira mesečne, četrtemesečne, šestmesečne in letne statistike o iskalcih azila, katere sortira po državah izvora za vsako državo posamično.
- Mednarodna organizacija za migracije (IOM) pridobiva in publicira migracijske podatke iz posameznih regij in o posameznih vprašanjih, ki niso zastopana v statistikah, ki jih publicirajo ostale agencije.
  - Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj (OECD) je telo, ki vključuje 30 držav in katere sodelovanje in razvojno politiko v različnih oblasteh podpira Organizacija. Migracije se tukaj v glavnem obravnavajo kot socialni problem in problem trga dela. OECD že od leta 1976 izdaja svoje letno migracijsko poročilo "Trendi v mednarodnih migracijah" – imenovano SOPEMI. Dolgoročna sekvenca letnih SOPEMI poročil ponuja pomembno časovno serijo migracijskih podatkov, ki se nanašajo na industrijske države in nekatere države v tranziciji, kot sta Turčija in Mehika.
  - Komisija EU intenzivno nadzira migracijske trende in je aktivna v razvoju političnih odgovorov v mnogih migracijskih oblasteh, ki so zaskrbljujoči za države članice. To delo vključuje pomembno tehnično podporo s ciljem, da se promovirajo najnovejše migracijske statistike, ne samo v državah članicah, ampak tudi v nedavno pridruženih državah in kandidatskih državah iz centralne in vzhodne Evrope, kot tudi ostalim državam vzhodne Evrope, ki predstavljajo partnerje v sodelovanju, to so države na južnih in vzhodnih obalah Mediterana. Kot je bilodogovorjeno v Amsterdamu leta 1998, ima Evropska komisija določena pooblastila za razvijanje enotne migracijske politike za države članice, zasnovane na principu, da so migracije pod oblastjo koordiniranih državnih politik.
  - Mednarodna organizacija dela (ILO) spremlja migracije iz različnih perspektiv, vključno z zaščito pravic delavca migranata, diskriminacijo na trgu dela kot tudi preprečevanje trgovine z ljudmi in eksploatacijo žensk in otrok migrantov. Nekaj konvencij Mednarodne organizacije dela (ILO) se osredotoča na migrante, posebno Konvencija številka 97 o Migracijah z namenom dela (sprejeta leta 1949) in Konvencija migrantov delavcev iz leta 1975 (številka 143). Mednarodna organizacija dela pridobiva podatke o delavskih migrantih v sklopu svoje baze podatkov o mednarodnem delu (ILM) s tabelami o osnovah migracij dela, katere beležijo od leta 1986. Informacije se pridobivajo s pomočjo vprašalnika, ki se dostavlja državam članicam. Poleg številnih podatkov o migracijah zaradi dela ta baza podatkov zajema tudi relevantne pravne tekste in dodatne informacije o zakonodaji. Mednarodna organizacija dela torej aktivno podpira države centralne in vzhodne Evrope pri pridobivanju migracijskih statistik, ter je leta 1997 objavila vseobsežno knjigo "Mednarodne migracijske statistike".
  - Ostala mednarodna telesa, kot so UNESCO, OZN-ov Center za preprečevanje mednarodnega kriminala, Interpol, Svetovna banka in regionalne organizacije (kot so Afriška unija in Organizacija ameriških držav) in regionalne banke za razvoj, spremljajo vsaj nekatere aspekte migracij in pridobivajo podatke, ki se nanašajo na njih. Podobno zgoraj navedenemu, številne raziskovalne institucije pridobivajo

kvalitativne in kvantitativne podatke. Mnoge regionalne, mednarodne in državne mreže za pridobivanje podatkov, torej izmenjujejo in distribuirajo migracijske podatke in ostale relevantne informacije.

- Statistični urad Evropske komisije, Eurostat, objavlja redna poročila, zasnovana na migracijskih statistikah, pridobljenih od držav članic in držav v procesu pridruževanja. Eurostat opravlja vseobsežne aktivnosti na področju metodološkega razvoja s ciljem, da harmonizira migracijske podatke v EU ter zgradi kapacitete v državnih statističnih uradih partnerskih držav in držav v procesu pridruževanja (IOM, 2004, str. 11–14).
- Največji napredek na območju zbiranja in analiziranja statističnih podatkov za EU je dosežen z uredbo 862/2007 Evropskega parlamenta in sveta, dne 11. julija 2007. Države članice so se zavezale, da ga uresničujejo od leta 2009 naprej. S to uredbo so opredeljeni osnovni pojmi, pomembni za migracijo in so uradno poenoteni za celotno območje EU. Natančno so določeni viri podatkov in njihovi standardi kakovosti v oblikovanju uradne statistike. Statistika temelji na naslednjih virih podatkov, ki je v skladu z njihovo razpoložljivostjo v državi članici in v skladu z nacionalno zakonodajo in s praksami:
  - evidencah upravnih in sodnih ukrepov;
  - registrih, ki se nanašajo na upravne ukrepe;
  - registrih prebivalstva oseb ali posebnih podskupin prebivalstva;
  - popisih;
  - vzorčnih raziskovanjih;
  - drugih ustreznih virih.

Kot del statističnega postopka se lahko uporabljajo znanstveno utemeljene in dobro dokumentirane metode statističnega ocenjevanja. Pri tem so države članice Komisiji (Eurostatu) dolžne poročati o uporabljenih virih podatkov, razlogih za izbiro teh virov in vplivih izbranih virov podatkov na kakovost statistik in uporabljenih metodah ocenjevanja ter Komisijo (Eurostat) obveščajo o spremembah v zvezi z njimi. Na zahtevo Komisije (Eurostata) ji države članice posredujejo vse potrebne informacije za oceno kakovosti, primerljivosti in popolnosti statističnih podatkov. Če pride do kakršnih koli sprememb v uporabljenih metodah ali virih podatkov, so države članice dolžne Komisijo (Eurostat) nemudoma obvestiti o revizijah in popravkih statistik, zagotovljenih v skladu z uredbo Evropske skupnosti (Uredba Evropskega parlamenta in Sveta Ur. l. EU št. L 199/23).

1.2 IDENTIFIKACIJA MEDNARODNIH MIGRANTOV

Vstop tujcev v državo je regulirana aktivnost. Državljanstvo je osnovni del informacije, ki ga registrirajo odgovorne oblasti. Drugi ključni del informacije je razlog vstopa v državo. Ta dva faktorja, državljanstvo in razlog vstopa, določata časovno obdobje, ki – v skladu z

zakonodajo in s praksami posameznih držav – odloča, ali bodo ljudje kategorizirani kot obiskovalci, turisti ali migranti. Dodatni ključni deli informacij, ki služijo za pridobivanje podatkov, vključujejo državo bivanja in državo rojstva.

Splošno povedano so mednarodni migranti tisti, ki prečkajo mednarodno mejo, da bi se nastanili v neki drugi državi za čas, ki je ali se pričakuje, da bo vsaj dvanajst mesecev. Turisti in kratkoročni poslovni potniki se na splošno ne štejejo med migrante. Naslednje so razprave o naporih v harmonizaciji, a je obvezno poznavanje dela, ki govori o razlikah v klasifikaciji, ki obstajajo med državami, posebno v primerih, ko je treba razlikovati med začasnimi in stalnimi migranti (IOM, 2004, str. 8).

Selitev je ena od oblik manifestiranja svobode gibanja, ki jo zagotavlja 32. člen Ustave Republike Slovenije. Tudi v skladu s Splošno deklaracijo človekovih pravic ima vsakdo pravico do odselitve iz katerekoli države in do vrnitve v državo svojega državljanstva. V skladu z ocenami Združenih narodov je po svetu trenutno 214 milijonov mednarodnih migrantov in še dodatnih 740 milijonov notranjih migrantov. Obstaja 44 milijonov nasilno razseljenih oseb. Po ocenah naj bi približno 50 milijonov ljudi nezakonito bivalo in delalo v tujini (Evropska Komisija, 2011, str. 2). Na splošno je število ljudi, ki se selijo, iz leta v leto večje in najverjetneje se bodo migracijska gibanja, nadzirana ali ne, v naslednjih letih še povečala. To samo po sebi, z izjemo množičnega eksodusa, ni nič slabega. Nekatere ekonomske analize kažejo, da so migracije večinoma koristne za vse družbe. Vendar je sedaj zelo pogosto, da se fenomen mednarodnih migracij povezuje s številnimi negativnimi poudarki, ki so povezani s percepcijami zlorabe azilnih sistemov, pomanjkanjem nadzora državnih meja, grožnjo nacionalni ter mednarodni varnosti in stabilnosti. Marsikje obstaja negativen odnos domačega prebivalstva do priseljavanja in priseljencev, ki ga je mogoče povezati s strahom, da bi priseljenci lahko postali ekonomsko breme za družbo in državo ali celo ogrozili politično ter družbeno ekonomsko stabilnost. Pogosto se določene osebe vidi in tretira kar kot kriminalce, seveda brez osnovanega suma, da so ti naredili karkoli nezakonitega (Resolucija o migracijski politiki Republike Slovenije (ReMPRS), Ur. l. RS št. 106/2002).

Naj bodo migracije koristne za družbo ali pa ne, je dejstvo, da se jim ne moremo izogniti. Strinjam se s trditvijo profesorja Malačiča, da so migracije nujne, ampak v času globalne ekonomske krize predstavljajo dodaten izziv zahodni družbi. Za rast in razvoj EU rabi visoko izobražene migrante. Najbolj pogosto migrirajo nizko izobraženi, za katere so potrebni veliki napor, da se kvalitetno integrirajo v družbo. Na ta način predstavljajo dodatno grožnjo socialni koheziji in socialnemu miru. EU bi se morala obrniti k reševanju demografskih problemov na nek svoj poseben način, z lastnimi sredstvi in politiko (Malačič, 2009, str. 27). Če EU nujno potrebuje migracije, večina prispelih migrantov pa predstavlja nizko izobražene, za katere je potreben velik vložek za kvalitetno integracijo, vidim edino možnost v nujni spremembi migracijske politike. Mislim, da bi se EU lahko opredelila za drugo geografsko področje, iz katerega vabi potencialne visoko izobražene

migrante. Tukaj mislim predvsem na ZDA in Kanado. Severna Amerika predstavlja ogromen bazen potencialnih migrantov, za katere sem mnenja, da se lažje integrirajo v evropsko družbo predvsem zaradi jezika, evropske kulture, religije, podobnih družbenih vrednot in načina življenja.

2 VLOGA MIGRACIJ IN MIGRACIJSKIH POLITIK

Vlogo migracij lahko gledamo z dveh vidikov. Na ene strani imamo percepcijo samega migranta, na drugi strani pa percepcijo države kot subjekta, v katerega prihajajo migranti. Za migrante migracija ne predstavlja samo geografskega premika, ampak tudi spremembo socialnega okolja, kompleksa družbenih odnosov, zamenjavo socialnega sistema: skupin, institucij, norm, vrednot itd. S tem želim poudariti socialne značilnosti migracij. Spremembe socialnih norm so vzporeden pojav v procesu migriranja. Kažejo se skozi integracijo migrantov in so vse bolj očitne v vsaki daljni generaciji migrantov. Razen socialnega vidika migracij je najbolj izpostavljen ekonomski vidik. Večina migracij je ekonomsko pogojenih in na ta način si številni migranti poskušajo zagotoviti existenco. Zanimivo je dejstvo, da se povečuje število študentov in mladih raziskovalcev, ki migrirajo. Migracije v tem pogledu omogočajo dodatno izobraževanje, zbiranje izkušenj, znanstveni napredek itd.

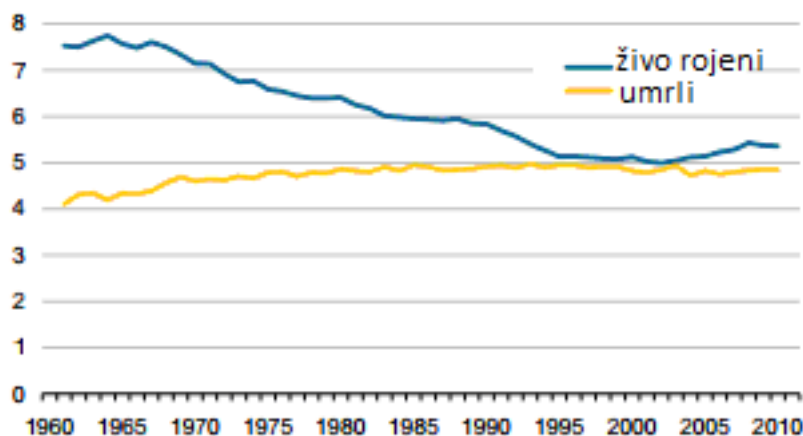
Država kot subjekt pa ima drugačne interese v procesu ravnanja z migracijami. Migracije so praktično nujne v primeru pomanjkanja delovne sile. Vse bolj so prisotni elementi staranja prebivalstva, strukturne brezposelnosti in potreb gospodarstva po večji in drugačni strukturi zaposlenih. Ob tem se kljub trenutni gospodarski krizi in stopnjam brezposelnosti evropskih držav v nekaterih sektorjih, kot so zdravstvo, znanost in tehnologija, srečujejo s pomanjkanjem delovne sile in prostimi delovnimi mesti, ki jih ni mogoče zapolniti z domačo delovno silo. Dolgoročno se pričakuje, da se bo zaradi staranja prebivalstva v Evropi razmerje med delovno sposobnimi osebami (20–64 let) in osebami, stari 65 let in več, v naslednjih petdesetih letih prepolovilo. Migracije so v EU že ključnega pomena; neto migracije so leta 2010 prispevale 0,9 milijona ljudi ali 62 % skupne rasti prebivalstva. Vsi kazalniki kažejo, da bo nekatera dodatna in posebna znanja in spretnosti, ki bodo potrebni v prihodnje, mogoče najti samo zunaj EU (Evropska Komisija, 2011, str. 2–3).

Slovenija se pridružuje tistim razvitim državam, ki se bodo kmalu pričele soočati s pomanjkanjem delovne sile kot posledico staranja aktivnega dela prebivalstva. Na žalost trenutno stanje gospodarske krize onemogoča aktivnejše delovanje na tem področju v Sloveniji. Mislim, da se migracijske politike v Sloveniji ne izvajajo učinkovito. Zaenkrat predstavljajo samo zakonsko regulativo brez konkretnega načrtnega delovanja. Do tega zaključka sem prišel z analiziranjem podatkov števila tujih študentov ter njihove indekse (Tabela P1). Opazen je trend rasti števila tujih študentov. Če pogledamo razliko števila tujih študentov D_j , vidimo, da je ta razlika vsako leto pozitivna in se giblje od 143

študentov leta 2005 do 246 leta 2008. Indeks s stalno osnovo, za katero sem vzel leto 2004, je stalno rasel. Leta 2005 je bilo 12,6 % več tujih študentov kot leta 2004. Vidimo, da je pojav iz leta v leto vse večji in bolj izražen. Leta 2006 jih je 24,6% več kot leta 2004, leta 2007 38,4% več kot leta 2004. Najbolj izraženo povečanje je leta 2008, ko je bilo 60% več tujih študentov kot leta 2004. Z analizo verižnega indeksa ugotavljam povečanje števila tujih študentov v letu 2005 glede na leto 2004 v višini 12,6%, v letu 2006 glede na 2005 10,7%, v letu 2007 glede na 2006 11,1% ter v letu 2008 glede na leto 2007 v višini 15,6%. Te številke so daleč premajhne, da bi predstavljale potencial za gradnjo razvoja. Predvidevam, da se bo število tujih študentov zaradi krize še dodatno znižalo. Potencialno upadanje števila tujih študentov, nejasna vizija privabljanja potencialno visoko izobraženih, pomanjkanje štipendij in podpore privatnega sektorja, da motivira ostanek tistih študentov v Sloveniji, so osnovni problemi. Mislim, da so ravno tuji študenti dobra baza potencialnih migrantov, ki bi s svojim znanjem pripomogli k razvoju družbe.

Migracije, njihovo upravljanje in nadzorovanje, bodo postale ena od pomembnih političnih prioritet z ekonomskega in tudi s socialnega ter kulturnega vidika. Po napovedih Eurostata bo v EU rast prebivalstva do leta 2025 predvsem rezultat neto priseljevanja in pričakuje se, da po letu 2025 učinek neto priseljevanja ne bo več mogel nadomestiti negativnega naravnega prirastka prebivalstva. Po pričakovanjih bo skupno število prebivalstva začelo upadati okoli leta 2025, število delovno sposobnega prebivalstva pa že do leta 2011. Dejstvo je, da staranje prebivalstva povzroča dolgoročno nevzdržnost javnih financ in upadanje gospodarske rasti (Ministrstvo za gospodarstvo, 2007, str. 3).

Slika 1: Število rojstev in smrti v EU-27 (v milijonih)

Vir: Eurostat. Eurostat yearbook 2011, 2011.

Mednarodne migracije so kompleksne po obsegu in značilnostih, zato mora celotna in skladna politična strategija upoštevati vse tipe migracij (humanitarne, ekonomske oz. delavske in neekonomske, kot je združevanje družine). Poleg tega mora integrirati oba

glavna tipa politike, to je politike, ki se ukvarja z migracijskimi tokovi za implementacijo nadzora tokov ali s selekcijo sprejemanja novih migrantov, in politike, ki se ukvarja s priseljenci, ki že prebivajo ali bodo prebivali v državi, bodisi zakonito ali ne, za stalno ali za trajnejša ali začasna obdobja (Ministrstvo za gospodartstvo, 2007, str. 4).

Migracijska politika je ena izmed ključnih politik EU v procesu uresničevanja območja varnosti, svobode in človekovih pravic. Evropski pristop je potreben na številnih področjih, povezanih z migracijami, in še zlasti pri reševanju vzrokov in posledic neregularnih migracij, kjer je globalni pristop nujen. Hkrati si ta politika prizadeva, da bi bili priseljenci in delavci migranti, ki jih evropsko gospodarstvo potrebuje in ki so jih družbe držav članic pripravljene in zmožne sprejeti, v Evropi dobrodošli. Za razvoj skupne politike je potrebno ne le tesno sodelovanje institucij EU, temveč tudi držav članic. V EU se strinjajo, da je za zagotovitev prihodnje ekonomske rasti potrebno boljše upravljanje z migracijami, ki vključuje tudi zakonito priseljevanje (Ministrstvo za gospodartstvo, 2007, str. 20). Velik poudarek migracijske politike EU je navzpostavitev partnerstva s tretjimi državami, v okviru katerih bi se vprašanja v zvezi z migracijami in mobilnostjo obravnavala tako, da bi bilo sodelovanje obojestransko koristno (Evropska komisija, 2011, str. 3).

V ustvarjanju skupne politike ekonomskih migracij EU poziva tudi k urejanju migracij v okviru »globalnega pristopa k migraciji«. Pristop temelji na predpostavki, da so migracije dobre za razvoj in obratno. Kot eno od prioritet pri uresničevanju globalnega pristopa k migracijam EU opredeljuje tudi razvoj skupne politike o pogojih sprejema in bivanja ekonomskih migrantov iz tretjih držav (Vrečer et al., 2008). Dobro upravljanje migracij in mobilnost državljanskih tretjih držav lahko vsakodnevno ustvarja vrednost za razvoj milijonov ljudi, poveča konkurenčnost EU in obogati evropske družbe. Zato je globalni pristop ključnega strateškega pomena za EU in njene države članice. Vedno bolj globalen trg dela za visoko usposobljene že pomeni močno konkurenco za talente. V okviru dialoga in sodelovanja s tretjimi državami bi bilo treba poudariti tudi pomen ustrezne urejenosti migracij in mobilnosti. Brez dobro delujočega nadzora na mejah, manjšega obsega nezakonitih migracij in učinkovite politike vračanja EU ne bo mogla ponuditi več priložnosti za zakonito priseljevanje in mobilnost (Evropska komisija, 2011, str. 5).

Pri študiju migracijske politike EU opažam številna nasprotujoča si gibanja. Sama migracijska politika temelji na nujnem prejemu številnih migrantov v želji zapolnjevanja lukenj na trgu dela. Po drugi strani je velik poudarek na represivnem režimu pri sprejemu migrantov, prestopu meje, azilnemu vprašanju itd. Priče smo številnim slučajem pretirane uporabe represivnega režima, posebej v primeru južnih evropskih držav in krize, vezane na arabsko pomlad, ko so številni migranti vrnjeni nazaj na vojna območja, ker niso ustrezali profilu migrantov, katere EU želi. To izpostavlja številne moralne dileme migracijskih politik. Sam sem mnenja, da se zelo malo dela na preprečevanju učinka

odliva možganov. Veliko več napora bi se moralo vložiti v razvoj enotne evropske integracijske politike. Soočamo se s številnimi primeri integracije in nobeden ni dovolj celosten, da se ga označi kot zelo uspešnega.

2.1 VRSTE MIGRACIJ

Pojem migracij združuje pojma emigracije in imigracije. O emigraciji govorimo takrat, kadar ljudje odhajajo, spremenijo svoje običajno bivališče, bežijo iz svoje izvorne, torej emigrantske družbe v tujo, imigrantsko družbo za obdobje najmanj 12 mesecev. Imigracija pa pomeni priselitev, vselitev, trajen prihod iz izvorne emigrantske v novo imigrantsko družbo, obdobje pa ne sme biti krajše od 12 mesecev (Uredba Evropskega parlamenta in Sveta Ur. l. EU št. L 199/23). Poznamo tudi nasprotni tok, to je vračanje imigrantske družbe nazaj v emigrantsko družbo, kar imenujemo remigracija.

Najpomembnejša delitev migracij je nedvomno delitev na notranje in zunanje migracije. Notranje so tiste, pri katerih se odselitveni in priselitveni kraj nahajata znotraj iste države, zunanje pa so tiste, pri katerih se ta dva kraja nahajata v različnih državah. Prve ne vplivajo na obseg prebivalstva v državi, ampak le na njegovo porazdelitev. Zunanje migracije vplivajo na število in porazdelitev prebivalstva države. Med tipične primere tradicionalnih emigracijskih držav spada tudi Slovenija. V šestdesetih letih 20. stoletja se je stanje spremenilo. Slovenija je postala imigracijska država (Malačič, 2003, str. 378).

Imamo več vrst migracij, ki jih delimo glede na različne kriterije:

- glede na geografski obseg: notranje (ruralno-urbane migracije), mednarodne, intrakontinentalne in interkontinentalne;
- ekonomske: možnost zaposlitve, večji zaslužki ter dvig življenjskega standarda;
- trajne in občasne: običajno se šteje eno leto bivanja v tujini za kriterij razlikovanja med obiskom in migracijo;
- beg možganov: predstavlja proces odliva visokoizobraženih strokovnjakov v države z višjim standardom življenja in dela;
- kontrolirane in nekontrolirane migracije: migracije so lahko nadzorovane in kontrolirane s strani države ali pa nekontrolirane v primeru stihijskega priseljevanja (primer vojne) ali neobstoja migracijske politike.

2.2 VZROKI MIGRACIJ PREBIVALSTVA IZ JUGOVZHODNE EVROPE

Kaj spodbuja tokove mednarodnih migracij v Evropi? Nedvomno jih spodbuja razvoj tehnologije in komunikacij na eni strani in na drugi strani izrazita neenakomerna razvitost sveta z mnogimi političnimi, gospodarskimi in socialnimi krizami in konflikti, zlasti v postsocialističnih družbah. V tem okolju ne smemo prezreti ekoloških katastrof in še posebej ne vojaških spopadov in etničnih konfliktov. Prevladuje spoznanje, da emigracije

za izvorna območja niso le škodljiv pojav. Lahko so tudi vir številnih pozitivnih dejanj. Zaradi tega se številne države jugovzhodne Evrope odpirajo emigraciji. Moj cilj je analizirati vzroke migracij prebivalstva iz jugovzhodne Evrope v Slovenijo od leta 2000 do danes.

Da bi začeli z analizo vzrokov migracij, je pomembno predstaviti teorijo odbijanja in privlačevanja. Teorija o dejavnikih odbijanja in privlačevanja skuša razložiti vzroke, selektivnost, smer toka in obseg migracijskih gibanj zgolj preko delovanja t.i. dejavnikov odbijanja in privlačevanja. Izhodišče teorije je, da imajo posamezni sloji posebne interese, od katerih je odvisen učinek push-pull dejavnikov. Pri migracijah igrajo veliko vlogo številni dejavniki, ki so odločilni faktor v izbiri posameznika ali družine, da se iz trenutnega bivališča začasno ali za stalno izseli. Glavni negativni dejavniki so: ekonomska stagnacija države, v kateri oseba ali družina živi; padec standarda življenja, zaradi katerega prihaja do nižjega osebnega dohodka; velika brezposelnost na določenem območju ali državi; politične in ostale diskriminacije; politično preganjanje ter morebitne naravne katastrofe (Lianos, 2005).

Ob tem pa so za posameznika prisotni nasprotni, privlačujoči dejavniki, zaradi katerih se odloči za novo območje ali državo bivanja. Kot glavni pozitivni dejavniki se največkrat omenjajo ekonomski dejavniki. Ti se kažejo v raznovrstnosti zaposlovanja, v boljših priložnostih za podjetniško in investicijsko dejavnost, večjih plačah, višjih standardih življenja, poklicnem napredovanju, boljših delovnih razmerah itd. (Malačič, 2006, str. 159).

Potrebno je poudariti, da teorija o dejavnikih odbijanja in privlačevanja ne more razložiti vseh razlogov migriranja. Človeške odločitve znajo biti precej raznolike in pod vplivom osebnostno-emocionalnih elementov. Prisotni so tudi številni drugi faktorji. Nikakor ne smemo ignorirati vpliva socialnega okolja, zgodovinskih karakteristik družbe, v kateri posameznik živi in v katero se namerava preseliti, ter na vpliv tradicije.

Na splošno bi vzroke migracij prebivalstva iz jugovzhodne Evrope opredelil kot politične, ekonomske in kulturne vzroke. V nadaljevanju na kratko podajam osnovne karakteristike naštetih. Iz subjektivnih razlogov me nekako najbolj zanima razvoj jugoslovanskega migracijskega prebivalstva. Večji poudarek bo na teoretski analizi vzrokov migriranja, podrobnejše empirične podatke pa predstavljam v oceni učinka migracij.

2.2.1 Politični vzroki

Politični vzroki mednarodnih migracij zaradi vojne, konflikta ali drugih oblik političnega pregona so zelo pogost pojav v celotni zgodovini pa tudi v zadnjem času. Podobnemu primeru smo bili priče tudi v zadnjemu desetletju 20. stoletja na našem območju. V analizi vzrokov političnih migriranj v Slovenijo v obdobju od leta 2000 do danes ne

smemo ignorirati intenzivnih političnih dogajanj. Politični nered, razpad Jugoslavije in vojne na Balkanu med leti 1991–1996, ki so sledile, so sprožili razseljevanje 4,5 milijona ljudi. Zaradi krize na Kosovu leta 1999 je skoraj 860.000 ljudi zapustilo svoje domove ter skušalo najti začasno prebivališče v sosednjih državah. Glede na podatke UNHCR je bilo konec leta 2002 na območju jugovzhodne Evrope več kot milijon beguncev in razseljencev (Mežnarič, 2003).Številni od njih so novo bivališče poiskali na območju Slovenije. Bližina izvirnega okolja, podoben jezik in kultura, manjše ovire za kvalitetno integracijo so samo nekateri od razlogov, da je Slovenija precej priljubljena tarča priseljevanja iz teh območij. Ne smemo pozabiti velikega vala imigracij med leti 2000 in 2002 iz smeri Bosne in Hercegovine. Označujejo ga ekonomski vzroki, s poudarkom na politični krizi v tej državi. V obdobju od leta 2000 do danes se je politična slika jugovzhoda počasi spreminjala. Glavna značilnost stanja je negotovost in kriza političnega aparata.¹ To stanje je glavni vzrok povečanih migracij v Slovenijo.

2.2.2 Ekonomski vzroki

Ekonomski vzroki migracij so najbolj pogosti vzroki migriranja ljudi. Ti vzroki migriranja so eden od poglavitnih v državah bivše Jugoslavije in na splošno jugovzhodne Evrope, katero so intenzivno zajeli odselitveni procesi. Delovni oziroma ekonomski migranti se selijo, da bi dobili boljšo priložnost za zaposlitev. Ekonomski migranti se od ostalih ločijo tudi po tem, da se lažje in uspešnejše integrirajo na trg dela in v imigrantsko družbo (Zakšek, 2006).

Ekonomski vzroki migriranja v Slovenijo z območja jugovzhodne Evrope so predvsem rezultat visoke brezposelnosti in slabega ekonomskega položaja migranta v matični državi. Ko govorimo o državah nekdanje Jugoslavije, je slab ekonomski položaj rezultat socialističnega načina delovanja gospodarstva. Tudi ostale države, kot so Bolgarija, Romunija in Turčija, se ne morejo pohvaliti z visoko stopnjo rasti in razvoja gospodarstva, kar je odločilni dejavnik za željo po migraciji. Pogosto smo bili priče tudi revščini na območjih, ki jih je zajela vojna v bivši Jugoslaviji. Vse to so razlogi, zaradi katerih so se številni odločili za Slovenijo. Od leta 2000 do 2008 je Slovenija predstavljala zelo varno in ekonomsko stabilno državo EU, zaželeno med imigranti. Glavna značilnost Slovenije je velika potreba po tuji delovni sili. Številni so našli zaposlitev v gradbeništvu, turizmu in drugih nižje plačanih delih, za katere slovenski državljani niso pokazali velikega interesa. Od leta 2008 do danes se čuti vpliv globalne krize in zaradi tega je povpraševanje po tujih delavcih nekoliko manjše, s tem da je tudi število priseljenih ekonomskih migrantov nekoliko upadlo. Številni mladi se za Slovenijo odločajo zaradi kvalitetnega šolstva in možnosti intelektualnega napredka. Ti kot glavni

---

¹Med politično negotove države jugovzhodne Evrope uvrščam Bosno in Hercegovino, Srbijo, Kosovo in Makedonijo. Stanje na Hrvaškem se je precej izboljšalo, Bolgarija, Romunija in Turčija pa imajo bolj izraženo ekonomsko negotovost.

vzrok migriranja navajajo željo po napredku, po višjih standardih življenja in poboljših delovnih pogojih.

2.2.3 Kulturni vzroki

Kulturni vzroki migriranja prebivalstva so zelo pomemben segment migriranja. Kulturni dejavniki povzročajo, da se migranti raje usmerjajo v kulturno sorodnejše sredine (Malačič, 2003). Ravno zaradi kulturnih vzrokov so se številni odločili za priselitev v Slovenijo. To je bilo predvsem zaradi podobnosti jezika. Komunikacijske značilnosti predstavljajo pomembno osnovo za kvalitetno integracijo priseljencev. Slovenija je omogočala razvoj kulturne identitete vseh priseljenih, razvoj avtohtone kulturne tradicije in religije (Ustava Republike Slovenije Ur. l. RS št. 68/2006). Če zanemarim zakonsko regulativo in pogledam stanje v praksi, sem mnenja, da je stanje zelo dobro. S kulturnega vidika so pravice v Sloveniji tudi v praksi zelo velike. Lahko se ohrani kulturna identiteta, tradicija in jezik. Slovenci so se pokazali kot toleranten narod, kar je podlaga za integracijo migrantov. Seveda vedno obstajajo izjeme, ksenofobni izpadi, širjenje netolerance s strani posameznikov, verska izključenost itd. Ampak takšno stanje je prisotno po celi EU. Nasplošno je stanje v Sloveniji nadpovprečno dobro in kvalitetna osnova za nadaljnji napredek.

2.3 OCENA UČINKA MIGRACIJ

Migracije so kompleksen pojav, katerih rezultat so številne pozitivne pa tudi negativne posledice. Učinke migracij lahko razdelimo na učinke na emigrantsko in/ali imigrantsko državo. Prisotna je tudi razdelitev učinkov migracij po osnovnih področjih ekonomskega in drugega dejanja, kot so: gospodarstvo, trg dela, raven produktivnosti, nivo motivacije, beg možganov itd.

Migracije imajo velik vpliv na imigrantsko deželo. Posledice migracij je čutiti na vseh področjih, tako v gospodarstvu kot na družbenem, kulturnem, političnem in ekološkem področju. V nadaljevanju bom opisal učinke migracij.

Tuja delovna sila ima vrsto pozitivnih učinkov na gospodarstvo države gostiteljice. V prvi vrsti omogoča normalno delovanje trga dela, saj predstavlja zalogo delavcev v primeru njihovega pomanjkanja. S tem zagotavlja elastičnost ponudbe in povpraševanja na trgu dela. Predvsem v Evropi rešujejo problem primanjkljaja delavcev na trgu dela z imigranti, saj le-ti nadomeščajo nizko geografsko in funkcionalno mobilnost domačega prebivalstva. Tako se Evropa lažje prilagaja morebitnim spremembam na trgu dela in hkrati zmanjšuje stroške prekvalifikacije domače delovne sile. Prav tako povsod po svetu primanjkuje visoko kvalificirane delovne sile (npr. IT strokovnjakov), ki jih na ta način pridobijo iz tujine (Münz, Straubhaar, Vadean F., & Vadean N., 2007).

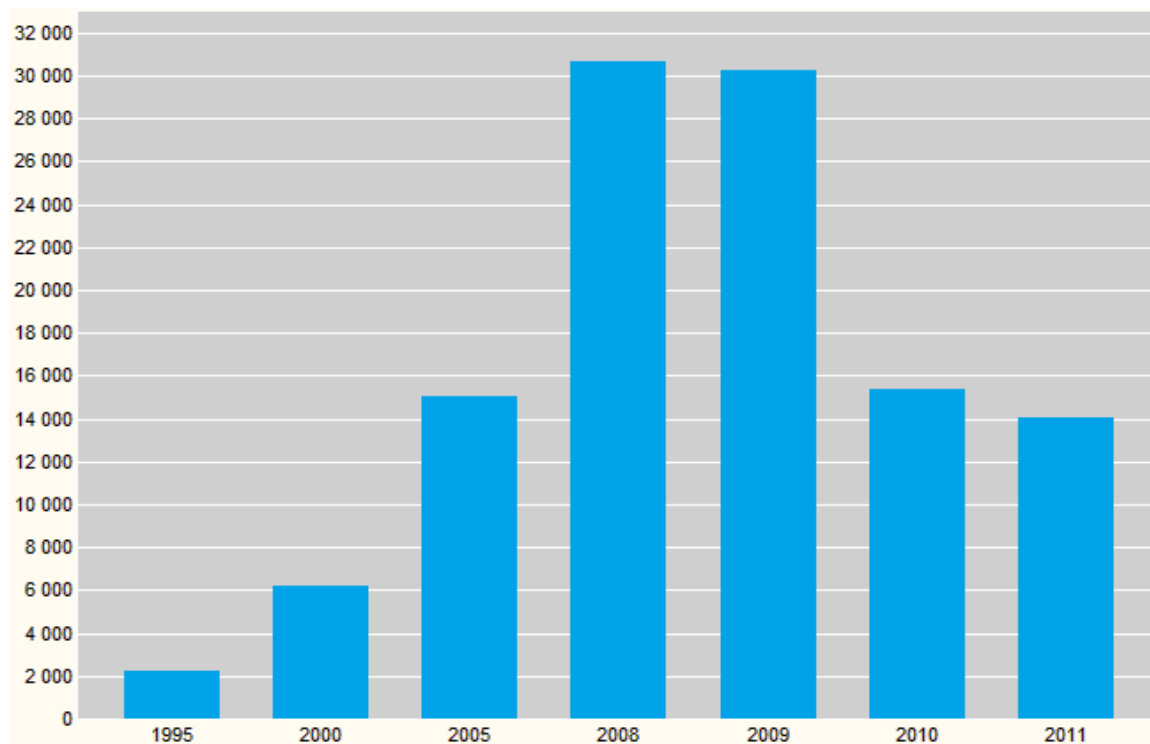
Učinek migracij na trg dela je najbolj viden na primeru povpraševanja po delovni sili. Po tržnem modelu je višina plače odvisna od ponudbe in povpraševanja po delu. Z vstopom tuje delovne sile na trg se ponudba dela poveča, zato so delodajalci pripravljeni plačati nižjo plačo. Za takšno plačo so tujci pripravljeni delati, domačini pa le v manjši meri. Tako pride do drugačne prerezporeditve dohodka. Pomembno je povedati, da do tega pojava pride samo kratkoročno. Dolgoročno se plača migrantov izenači s plačo avtohtonega prebivalstva (European Commission, 2008, str. 50). Migranti poleg kvantitativnega učinka na povečanje ponudbe dela pripomorejo k učinkovitosti trga dela in pomagajo pri odpravljanju ozkih grl. Dolgoročno pripomorejo k rasti človeških virov sprejemnega gospodarstva in s tem k produktivnosti in inovacijam (Ministrstvo za gospodarstvo, 2007). Migranti objektivno delajo za manjšo plačo. Rezultat znižanja stroškov dela jedvig profitne stopnje. Med drugim pa breme izobraževanja in poklicnega usposabljanja pade na emigrantsko družbo, kar pomeni velik prihranek za državo prejemnico. Tuji delavci so prav tako pripravljeni delati v slabših pogojih, brez ustrezne opreme in zaščite, seveda za nižjo plačo. Imigranti dajejo spodbudo gospodarstvu države prejemnice, saj so imigranti visoko motivirani, da dosežejo uspeh v novem okolju. Imigranti prinesejo tudi negativne posledice. Stroški nezaposlenosti imigrantov so ponavadi višji kot domačega prebivalstva. Ko seštejemo vse pozitivne in negativne vplive migracij, pridemo do sklepa, da imajo te države gospodarske koristi od imigracij, predvsem na račun pridobljenega človeškega kapitala, ki ga je precej težko izmeriti.

Ogromenje tudi vpliv migracij na emigrantske dežele in ima pozitivne in negativne posledice. Večina migrantov prihaja iz držav v razvoju. Te države so večinoma pod velikim pritiskom zaradi naraščajočega števila prebivalstva. Ena očitnih prednosti emigracij je v tem, da zmanjšujejo stopnjo nezaposlenosti v izvornih državah in s tem zmanjšujejo pritisk na porabo finančnih sredstev iz socialnih skladov. Emigrantske države hkrati izgubijo le določene poklicne profile, kar predstavlja resno grožnjo njihovemu gospodarstvu. Zelo značilen je beg možganov, ko izgubijo strokovnjake. Zato so prisiljeni sami uvažati tuje in dražje strokovnjake za potrebe svojega gospodarstva. Emigracije imajo v večini držav v razvoju tudi negativen vpliv na državno blaginjo. Izgubijo predvsem mlado in delovno aktivno prebivalstvo. V matični državi se povečuje delež oseb, katere so odvisne od zaposlenih, torej oseb brez dohodkov (otroci, starejši). Emigranti pogosto služijo večje plače kot v matični državi in del dohodka pošiljajo nazaj v državo. Dodatni priliv denarja ima pozitiven vpliv na porabo v matični državi (European Commission, 2008, str. 50).

2.4 MITI IN RESNICE O MIGRACIJAH

Ljudje pogosto vidijo nevarnost v priseljencih in jih krivijo za številne probleme: brezposelnost, nizke plače in kriminal. Ljudje je potrebno podučiti o dejanskemu vplivu imigracij in predvsem poudarjati pozitivne strani priseljevanja. Potrebno jih je naučiti tolerance.

Slika 2: Število priseljenih v Slovenijo v izbranih letih

Vir: Selitveno gibanje prebivalstva, 2012.

Na podlagi analize ameriških migrantov se da sklepati, da migracije pozitivno vplivajo na gospodarsko rast in podjetniško iniciativo, da povzročajo večjo konkurenčnost na trgu dela in povečujejo motivacijo za delo, da so migranti nadpovprečno nagnjeni k varčevanju in investiranju ter da nekatera pomembna poslovna področja sčasoma pokrivajo samo tuji delavci. S političnega vidika je še posebej pomembno, da migracijski tokovi ne vplivajo negativno na brezposelnost (Friedberg & Hunt, 1995). Če analiziramo empirične podatke (Slika 2) lahko dokažemo, da se v recesijah migracijski tokovi obnašajo drugače kot v časih gospodarske rasti. Migracijski tokovi se umirjajo in ne povečujejo. Z analiziranjem slike 2 vidimo, da se je število priseljenih v Slovenijo povečalo s 2.191 leta 1995 na 6.185 leta 2000. Takrat se je pričel veliki val priseljevanja v Slovenijo, ki je bil spodbujen tudi z gospodarsko rastjo. Leta 2005 je bilo 15.041 priseljenih, ta številka raste do leta 2008, ko se je v Slovenijo priselilo 30.693 priseljencev. S pričetkom gospodarske krize ta številka pade na 30.296 priseljencev v letu 2009 in samo 15.416 v letu 2010. V letu 2011 je bilo 14.083 priseljencev. Padec števila priseljenih je več kot očiten. Zaradi tega lahko sklepam, da so trenutni imigracijski učinki na trgu dela precej manjši kot pred letom 2008. To je popolnoma nasprotna trditev od javno prevladujoče, da migracije v času krize, povečujejo ponudbo dela, znižujejo povprečno raven plač, povečujejo število brezposelnih in tako škodujejo domačim delavcem na trgu dela.

Negativni vpliv je zato čutiti predvsem v panogah, ki zahtevajo manj kvalificirane zaposlene, medtem ko je v panogah z visoko kvalificiranimi ljudmi čutiti predvsem

pozitiven vpliv imigracije (Coppel, Dumont & Visco, 2001). Neposredni negativni vplivi na trg dela torej niso dokazani. Četudi se pokažejo na kratek rok, se na dolgi rok izničijo. Nasprotniki migracij kot argument proti imigracijam uporabljajo tudi trditev, da imigranti živijo na račun davkoplačevalcev. Kot sem že omenil, imigranti pridejo v novo državo zaradi izboljšanja ekonomskega položaja in so zato bolj motivirani za delo. Država tako pridobi aktivno prebivalstvo in na ta način zmanjšuje razmerje med številom oseb, ki prejemajo dohodke, in številom odvisnih oseb. Država torej pridobi nova finančna sredstva z davki, ki jih plačujejo migranti (davke na dohodek, davki iz potrošnje itd.). Država precej prihrani pri šolanju in kvalifikaciji migranta ter na račun neizplačevanja pokojnin, pridobi pa finančna sredstva v obliki plačanih davkov, da ne omenjamo vrednosti človeškega kapitala. Priseljevanje definitivno lahko pripomore k ekonomski rasti, k bolj dinamičnemu in učinkovitemu gospodarstvu države priselitve (Ministrstvo za gospodarstvo, 2007, str. 12–13).

2.5 POLOŽAJ BALKANSKIH MIGRANTOV NA TRGU DELA V SLOVENIJI

Stopnja migracij je predvsem odvisna od razlik v plačah med razvitimi in nerazvitimi državami, čeprav je pogosto individualna odločitev o ekonomski migraciji rezultat kolektivnih odločitev v družini ali gospodinjstvu (Kovač, 2003). Zaradi gospodarske nerazvitosti in revščine je bila stopnja migracij z območja jugovzhodne Evrope vedno velika in skozi zgodovino je bila bolj ali manj stalen pojav. V naslednjih poglavjih analiziram, kakšen je položaj migrantov na trgu dela Slovenije in probleme, s katerimi se soočajo.

Položaj migrantov, ki prihajajo na trg dela Slovenije z območja Balkana, je bil vedno težak. Priseljenci so zelo pogosto delali najtežja in najmanj plačana dela. Na primeru Slovenije lahko ugotovimo strukturo delovne sile, ki prihaja iz smeri jugovzhodne Evrope. Tujci delavci se večinoma zaposlujejo v gradbeništvu (v juliju 2012 je bilo 9.749 zaposlenih v gradbeništvu od vseh delovnih dovoljenj, katerih je bilo 33.831) (Zavod Republike Slovenije za Zaposlovanje, 2012b). V gradbeništvu je pred začetkom krize vladalo pravo kronično pomanjkanje domače delovne sile po vsej Sloveniji, v kmetijstvu pri sezonskih opravilih, predvsem v obmejnih regijah s Hrvaško, in v precej manjšem obsegu v komunalni dejavnosti, tekstilni industriji, trgovini in gostinstvu. Z gospodarsko krizo se je število tujih delavcev znižalo, ampak še vedno vlada potreba po njih. V celotnem obdobju od uveljavitve Zakona o zaposlovanju in delu tujcev v Republiki Sloveniji (2011) (od 1992 pa vse so tretjega Zakona o zaposlovanju tujcev, sprejetega 23.4.2011) je izobrazbena struktura tujih delavcev slaba in se ni bistveno spreminjala. Večina delovnih dovoljenj se izda za delavce s 1. in 2. stopnjo izobrazbe oziroma za nekvalificirane in priučene delavce (Malačič, 2011, str. 8). V opazovanem obdobju je bila večina (94%) vseh delovnih dovoljenj izdana za tujce z območja nekdanje Jugoslavije (ZRSZ, 2012b).

Pravice priseljencev so bile omejene ali zelo majhne. Raziskovanje življenjskih in delovnih pogojev delavcev migrantov je zelo pogosta tema številnih organizacij, ki sledijo dogajanjem na področju migracij. Migranti so pogosto socialno deorganizirani. Številni so pod vplivom kulturnega šoka, ksenofobije, negativnih predsodkov in stereotipov. Stereotipi spadajo med nenasilne oblike konfliktov med imigrantsko manjšino in dominantno večino. Za predsodke je značilno predvsem to, da sodbe vedenja in argumenti, na katerih temeljijo, niso preverjeni ali utemeljeni in so spremljani z intenzivnimi, največkrat močno sovražnimi emocijami in občutki. Ksenofobija je resen problem, s katerim se srečujejo priseljenci. Begunci in migranti na splošno iz jugovzhodne Evrope se v Sloveniji pogosto soočajo s problemom direktne ali indirektna diskriminacije na trgu dela, z marginalizacijo ter s segregacijo in socio-ekonomsko izključenostjo, kar pa je v praksi težko preprečiti celo v državah z močnimi antidiskriminacijskimi zakoni. Javnomnenjske raziskave prinašajo nepogrešljive kvantitativne podatke o obstoju, stopnji in oblikah ksenofobije v Sloveniji (Toš, 2004, str. 416–420, 495–496; Vidmar, 2006).

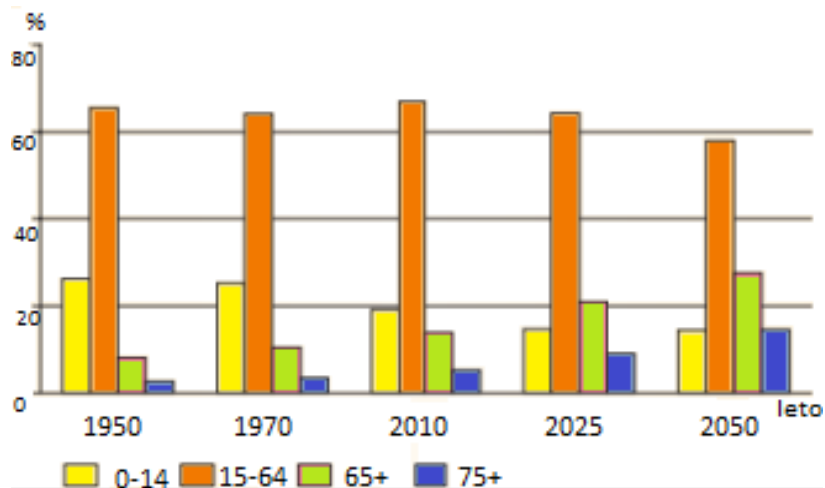
3 NOVI TRENDI V REGIJI

Migracijske politike Zahodakažejo precejšnje spremembe. Poudarek je na nacionalni identiteti in varnosti. Vse več so prisotne spremembe začasnih v trajne imigracije, ekonomske emigracije, emigracije samskih migrantov pa tudi emigracije družin. Prioritete in politični odzivi na nove trende se med državami članicami precej razlikujejo glede na potrebe njihovih gospodarstev in trgov dela. Mogoče pa je zaznati dva osnovna trenda:

- vse večji učinek zakonodaje EU na področju imigracije za namene dela in zaposlovanja državljanov tretjih držav, na primer v enakosti obravnavanja pri pogojih dela in dostopu do zaposlitve za tiste, ki imajo status trajnih rezidentov;
- vse večji selektivni pristop v pravilih prvega sprejema in bivanja za namene dela in zaposlitve, ki sledi ekonomskim interesom države in potrebam gospodarstva s posebno oblikovanimi shemami in administrativnimi sistemi (Ministrstvo za gospodarstvo, 2007, str. 20).

Ena najbolj pomembnih lastnosti evropskega prebivalstva je njegovo staranje, padajoči delež mlajših skupin v celotnem prebivalstvu in naraščajoči delež starejših skupin. Gledano iz globalne perspektive je Evropa daleč najstarejša regija. Srednja starost je starost, ki deli prebivalstvo na dve enaki polovici in je lahko uporabljena kot indikator staranja prebivalstva.

Slika 3: Deleži prebivalcev po velikih starostnih skupinah, Evropa, 1950–2050

Vir: International Institute for Applied Systems Analyse, 2012

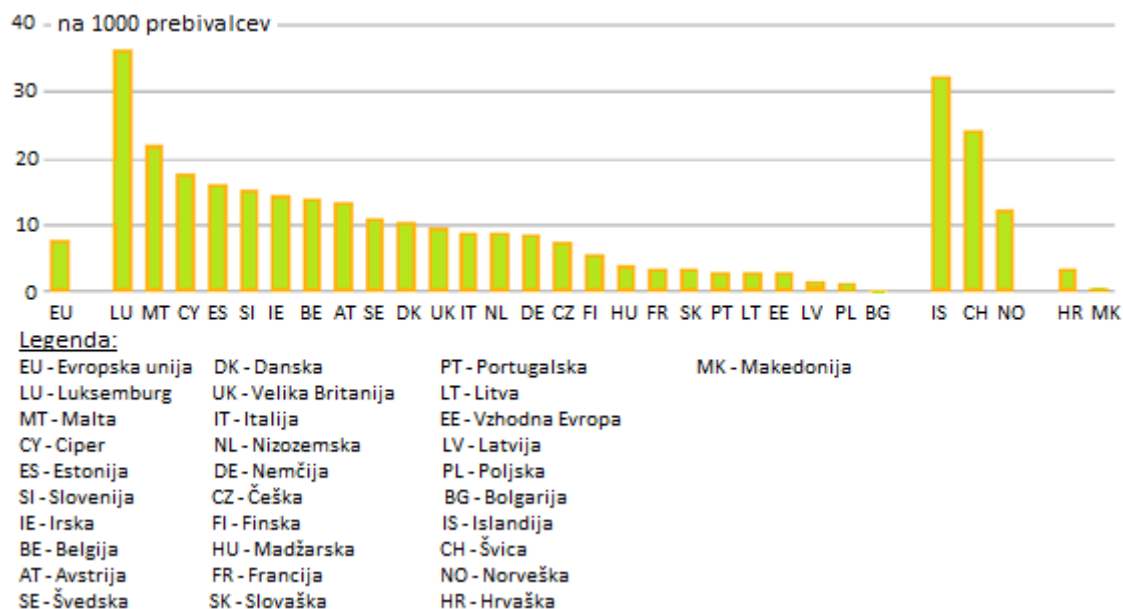
Kar se same Slovenije tiče, je situacija zelo podobna. V bodoče lahko pričakujemo pomanjkanje delovne sile v Sloveniji; po Eurostatu je število delovno sposobnega prebivalstva začelo upadati že leta 2011. Razmerje med delovno sposobnim in starim prebivalstvom se bo iz sedanjega razmerja 5:1 po projekcijah do leta 2013 znižalo na 4:1. Po letu 2020 bo padlo na manj kot 3:1 in po letu 2040 na manj kot 2:1. Tega vedno bolj neugodnega razmerja pa ne bo mogoče kaj dosti popraviti niti z večjo rodnostjo niti s povečanim priseljevanjem, čeprav lahko pričakujemo, da bo ob predvidenem bodočem pomanjkanju delovne sile priseljevanje v Slovenijo ostalo visoko (Ministrstvo za gospodarstvo, 2007, str. 9).

Migracije so objektivno dejstvo in Slovenija jih v prihodnjih petdesetih letih preprosto potrebuje, da bi preživela kot ekonomska, socialna in politična entiteta in to ne glede na integracijske procese in evropski političnoekonomski globalizem. To je izhodiščna predpostavka, na kateri moramo zgraditi strategijo in politiko uravnavanja migracijskih tokov (Kovač, 2003).

Demografski trendi kažejo, dadolgoročno gledano imigracija lahko gre le navzgor. Pomembno je omeniti, da ta trend ni nujno vedno takšen. V časih gospodarske krize, kot je trenutna, lahko tudi pride do obratnega trenda. Pomembno je povedati, da kriza verjetno ne bo bistveno spremenila dolgoročnega trenda. Kratkoročno pa so vidne spremembe v številu migrantov. Zaradi padca gospodarskih aktivnosti in manjšega povpraševanja po delu del migrantov odhaja iz držav EU, številni pa spreminjajo destinacije za gospodarsko zanesljivejše države, ki jih kriza ni zajela. Druga možnost pa je, da z odločitvijo o migraciji odlašajo. Številne države EU so na dobri poti za izhod iz gospodarske krize in s tem se bo število migrantov spet zvišalo. Francija bo morala tako kot tudi Nemčija in druge evropske države uvoziti deset tisoč tujcev, če bo hotela preprečiti predviden delovni primanjkljaj in naraščajoče nesorazmerje med upokojenci in aktivnimi delavci.

To možnost staromodni nacionalisti vidijo kot pogubno, vendar ekonomisti verjamejo, da bo globalizacija in evropeizacija ta problem sčasoma rešila.

Slika 4: Imigracija (na 1000 prebivalcev), EU-27, EFTA in države kandidatke, 2008

Vir: Eurostat. Eurostat yearbook 2011,2011.

3.1 VEČJA INTENZIVNOST MIGRACIJSKIH GIBANJ

Empirično preučevanje trga dela v EU ponuja nekatere presenetljive sklepe. Sredi devetdesetih let 20. stol. je trg dela v EU štel 169 milijonov ljudi (1995). Trenutni trg dela leta 2012jenarastel na 190 milijonov ljudi, pozneje pa naj bi se trg dela začel krčiti in bi leta 2050 padel na raven 153 milijonov ljudi, kar je primerljivo z letom 1985. Vse te spremembe so skupni rezultat demografskih in strukturnih sprememb v aktivni starosti prebivalstva in različnih sestavah delovne sile. Ta veliki primanjkljaj pa naj bi zapolnili prav migracijski tokovi, da se spremembe v strukturi starosti in številu prebivalstva ne bi negativno odrazile na ekonomskemu položaju in gospodarskemu stanju v razvitih državah zahoda.

Migracije je težko oceniti na nacionalni in mednarodni ravni zaradi njihove stalne spremenljivosti, velikega števila nedokumentiranih migrantov in v večini držav neustaljenega vladnega sistema za zbiranje migracijskih podatkov. V tabeli P2 sem predstavil stopnjo neto migracij izbranih držav Zahodnega Balkana v obdobju 2006–2011. Albanija je v opazovanem obdobju imela stalno negativno stopnjo neto migracij. Leta 2006 je stopnja neto migracij bila -4,4 kaj pomeni, da je v povprečju tega leta iz Albanije odselilo 4,4 oseb na 1000 prebivalcev. Leta 2007 je ta stopnja znižala na -0,4, trend povečanja izseljevanja iz Albanije pa spet povečal leta 2008, ko je bila stopnja

neto migracij -1,7. Za nadaljnje obdobje ni razpoložljivih podatkov. BiH ima v opazovanem obdobju pozitivno stopnjo neto migracij, izjemoma pa začasni podatki za leto 2011, ko je imela negativno stopnjo -0,1. Leta 2006 je BiH zabeležila pozitivno stopnjo neto migracij 0,1. Stopnja se je leta 2007 povečala na 0,3. Leta 2008 je BiH imela ničelno stopnjo neto migracij, kar pomeni, da ni bilo bistvene razlike med priseljevanjem in odseljevanjem. Leta 2009 in 2010 je imela minimalno rast stopnje neto migracij v višini 0,1 oseb na 1000 prebivalcev. Hrvaška je imela leta 2006 stopnjo neto migracij v višini 1,6. Leta 2007 je stopnja padla na 1,3, leta 2008 pa zvišala na raven 1,6 oseb na 1000 prebivalcev. Leta 2009 je imela Hrvaška negativno stopnjo neto migracij v višini -0,3. Leta 2010 se je stopnja še dodatno znižala na -1,1. Tudi leta 2011, kjer imamo začasne podatke beleži negativno stopnjo -0,9. Črna gora je imela leta 2006 negativno stopnjo neto migracij -0,4. Leta 2007 je bila stopnja pozitivna v višini 1,2, leta 2008 pa padla na minimalno pozitivno raven 0,1. Ta trend se je nadaljeval tudi leta 2009 in 2010, ko je Črna gora zabeležila ničelno stopnjo neto migracij. Za leto 2011 podatkov nimamo. Makedonija je imela leta 2006 negativno stopnjo neto migracij v višini -0,3, leta 2007 je narasla na 0,1, leta 2008, 2009 ter 2010 pa se zopet spustila pod ničlo na -0,3. Začasni podatki za leto 2011 kažejo podoben trend in negativno stopnjo neto migracij v višini -0,4. Srbija je imela leta 2006 pozitivno stopnjo neto migracij v višini 0,5. Tudi leta 2007 je ta vrednost pozitivna. Takrat se je v Srbijo v povprečju doselilo 0,3 oseb na 1000 prebivalcev. Leta 2008 se je pozitiven trend nadaljeval, stopnja neto migracij je bila 0,4. Leta 2009 se je stopnja zvišala na 0,7, leta 2010 pa padla na raven 0,6. Leta 2011, ko razpolagamo z začasnimi podatki je bila stopnja neto migracij 0,3.

Večjo intenzivnost premikov migrantov sta med drugim pospešila dva trenda migriranja, ki nista toliko nova in neznana in sta s svojo intenzivnostjo vse bolj pomembna. To so individualne migracije žensk in visoko kvalificiranih migrantov. Visoko kvalificiranim delavcem se bom bolj podrobno posvetil v poglavju 3.4.

Med pomembnejše trende sodi feminizacija migracij. V preteklosti so predvsem med ekonomskimi migranti prevladovali mlajši (samski) moški, medtem ko so se ženske večinoma partnerjem pridružile naknadno. V sedanosti v številnih državah oziroma regijah delež migrantk predstavlja večino migracijskega prebivalstva, obenem pa ženske prav tako kot ekonomske migrantke migrirajo samostojno (Kralj, 2008, str. 144–146). Dobrih 48 % vseh imigrantov je žensk. Ponekod so ta razmerja celo višja. Vseeno feminizacija migracij ni pozitiven razvoj v vseh pogledih. Čeprav se tako ženske kot moški odločijo za migracijo zaradi revščine in pomanjkanja profesionalnih možnosti, so ženske bolj izpostavljene prisilnemu delu in seksualnemu izkoriščanju, medtem ko so moški večkrat primorani sprejeti negotove delovne pogoje in slabo plačano delo (IOM, 2003, str. 6).

Da bi ugotovil, kakšen bo trend v intenzivnosti ekonomskih imigracij, sem se lotil analize empiričnih podatkov. Podal bom podatke o številu delovnih priseljencev iz nekdanje

Jugoslavije v Slovenijo v obdobju od leta 2005 do 2010. Na temelju teh podatkov bom poskušal ugotoviti trend ekonomskih migracij in podati mnenje, kako so te migracije vplivale na gospodarstvo Slovenije.

V nadaljevanju bom podal določene empirične podatke o priseljencih iz nekdanje Jugoslavije v Slovenijo v obdobju od leta 2005 do 2010. Prva naloga bo prikazati število ekonomskih migrantov, torej število izdanih delovnih dovoljenj v Sloveniji po letih. Druga naloga pa bo analizirati število priseljenih po starostnih skupinah, spolu ter državljanstvu. Na temelju teh podatkov bom poskušal ugotoviti trend ter oceniti učinek migracij na gospodarstvo Slovenije.

V tabeli P3 je prikazano absolutno število in strukturni odstotek veljavnih delovnih dovoljenj za zaposlitev tujcev v Sloveniji v letih od 2005 do 2010. Prva opazka je relativno veliko število osebnih delovnih dovoljenj (v nadaljevanju ODD) glede na dovoljenja za zaposlitev (v nadaljevanju DZ) in dovoljenja za delo (v nadaljevanju DD). Njihov delež je bil najmanjši leta 2008, samo 41%, največji pa leta 2010, in sicer 77%. Pomembno je omeniti, da so ODD lahko pridobili posamezniki pod posebnimi pogoji, ki so bili pretežno vezani na dolžino bivanja v Sloveniji. DD pa so se izdajala na zahtevo delodajalcev (Malačič, Domadenik & Pahor, 2006, str. 61). Druga ugotovitev je, da je v obdobju 2008–2010 število ODD povečano, in to z 41% na kar 77%. To nam pove, da se povečuje številka migrantov, ki so v Sloveniji več let, kljub trendu padanja skupnega števila veljavnih delovnih dovoljenj. Kljub padcu števila skupnih veljavnih dovoljenj sem mnenja, da je njegovo število preveliko za velikost slovenskega trga dela. Več kot očitno je, da so bili v Sloveniji prisotni številni dejavniki, ki so vzpodbujali povpraševanje po delu tujih delavcev kljub razmeroma visoki domači brezposelnosti. Pred začetkom globalne krize leta 2008 Slovenija beleži rekordno število ODD, 37.196, kar je bilo 41% vseh veljavnih delovnih dovoljenj. DZ so skoraj podvojeni glede na 2007 in znašajo 44.329, tudi v strukturnem deležu vidimo spremembo s 37% vseh veljavnih delovnih dovoljenj na 49%. DD leta 2008 blago padejo in znašajo 9.171, kar je samo 10% vseh veljavnih delovnih dovoljenj. Z letom 2009 prehajamo na mednarodno standardno definicijo migracij in s tem na enoletno dolžino referenčnega obdobja. Krajšereferenčno obdobje je v kombinaciji z viškom števila zaposlenih tujcev na našem trgu dela pripeljalo do še ene zameglitve podatkov o zunanjih migracijah v državi. Ta vpliv se je v letu 2008 še poznal, v letu 2009 pa se že kažejo spremembe, kar je posledica spremenjene definicije mednarodnih migracij in vse bolj zaostrene gospodarske krize. Leta 2010 so se glede na leto 2009 ODD znatno povečala s 44.463 na 56.627, v strukturnem deležu to iznaša rast s 57% na 77%. DZ pa so zabeležila drastičen padec z 28.160 na 12.343, kar je padec s 36% vseh veljavnih delovnih dovoljenj na 17%. Verjetno je del DZ odpadel na račun povečanja ODD. DD pa so v letu 2010 glede na leto 2009 rahlo padla s 5.764 na 4.943, v strukturnem deležu ni prišlo do spremembe, obe leti je njihov delež na ravni 7%.

V tabeli P4 sem analiziral veljavna delovna dovoljenja od leta 2005 do 2010 ter njihove indekse. Največja razlika v številu veljavnih delovnih dovoljenj je zabeležena leta 2008. Ta razlika je leta 2008 glede na leto 2007 znašala 24.631. Najmanjša pa je bila leta 2010 s 4.474 padcem. Z analizo indeksa s stalno osnovo, za katero sem za osnovo vzel leto 2005, ugotavljam naslednje: leta 2006 je prišlo do 18,1% rasti števila veljavnih delovnih dovoljenj glede na leto 2005. Leta 2007 imamo 53,8% povečanje števila delovnih dovoljenj glede na leto 2005. Največja sprememba in povečanje sta zabeležena leta 2008, ko je bilo 111,1% več veljavnih delovnih dovoljenj kot leta 2005. Leta 2009 ta odstotek zaradi gospodarske krize počasi pada in znaša 82,4% glede na leto 2005. Leta 2010 se dodatno zmanjša na 72% glede na leto 2005. Z verižnim indeksom lahko tako bolje prikazemo spremembe v številu veljavnih delovnih dovoljenj. Leta 2006 glede na leto 2005 je bilo izdanih 18,1% več veljavnih delovnih dovoljenj. Leta 2007 je bilo 30,2% več delovnih dovoljenj kot leta 2006. Največji porast je zabeležen leta 2008 s 37,3% povečanjem števila izdanih delovnih dovoljenj glede na leto 2007. Leta 2009 številka delovnih dovoljenj upade za 13,6% glede na leto 2008. Tudi leta 2010 se nadaljuje upadanje števila izdanih delovnih dovoljenj. Viden je 5,7% padec glede na leto 2009.

V tabeli P5 so prikazani priseljeni po starostnih skupinah in spolu v obdobju od leta 2005 do 2010 ter njihov strukturni delež. Izbral sem skrajšano verzijo starostne skupine, ker moja analiza temelji na delovno sposobnem prebivalstvu in nas zaradi tega mlajši od 20 let in starejši od 65 let ne zanimajo. Prvo opažanje so velike razlike v številu moških in ženskih priseljencev v vseh starostnih skupinah. Strukturno gledano ženske zavzemajo od 13% do 41% delež v preučevanem obdobju od 2005 do leta 2010. Leta 2010 je zabeležena značilna rast odstotka števila žensk v vseh starostnih skupinah. Najbolje je zastopano mlado in zrelo prebivalstvo od 20–40 let. Starejši od 60. leta so v procesih priseljevanja malo udeleženi. Poseben primer so ženske stare od 60–64 let. Te predstavljajo največji delež ženskega prebivalstva v obdobju 2005–2010. Najmanjši strukturni delež so imele leta 2008 in 2010, in sicer 37%, največji pa leta 2006 in 2009, in sicer 41%. To nam jasno pove, da so se te osebe verjetno priselile zaradi združitve družine ter predstavljajo zanemarljiv potencial za gospodarstvo Slovenije zaradi svojih poznih let v smislu delovno sposobnega prebivalstva. V obdobju od leta 2005 do 2010 vidimo jasen vpliv gospodarske krize na odločitev o priseljevanju. Do leta 2008 in začetka krize se je povečalo število vseh starostnih skupin. V letu 2009 pa spet vidimo spremembe, kar je posledica spremenjene definicije mednarodnih migracij in vse bolj zaostrene gospodarske krize. Že prej smo ugotovili, da se je povečalo število ODD. Ti so verjetno izkoristili pravico do združitve družine, na ta način opravičujem odsotnost večjega padca priseljevanja žensk.

Na podlagi tabele P6 sem prišel do naslednjih zaključkov. Državljeni Bosne in Hercegovine so najštevilčnejši. V obdobju od leta 2005 do 2010 vidimo veliko zanimanje za zaposlitev, posebej v letu 2008 in 2009, ko smo imeli 74,32% in 73,41% vseh priseljenih s tem namenom. V letu 2010 ta številka drastično pade na 2.963, vendar je

strukturni delež še zmeraj visok in znaša 67,34%. Tako visok strukturni delež priseljenih zaradi zaposlitve se je ohranil zaradi skupnega padca priseljenih iz BiH. Sezonska dela so v letu 2009 doživela ogromen padec z 1.368 na samo 108 oseb leta 2010, kar predstavlja padec strukturnega deleža z 10,49% na zanemarljivih 0,84%. Združitev z družino sledi trendu zaposlitve in je po letu 2009 v padcu. Za študij se odločajo le redki, številka variira od 34 v letu 2005 do 89 v letu 2009, kar predstavlja 0,79% in 0,69% strukturnega deleža vseh priseljenih. Hrvaška ima majhno udeležbo zaposlenih v celotnem številu priseljenih. Tudi tukaj je prisoten trend padca po letu 2009. Število, ki predstavlja združitev z družino, je malo večje, od 292 leta 2006 s 36,78% deležem do 380 leta 2008 s 23,79% deležem. Za sezonska dela smo brez podatkov. Srbija je za BiH druga najbolj zastopana država, iz katere migrirajo zaposleni. Leta 2008 se je številka priseljenih zaradi zaposlitve prepolovila z 2.972 na 1.981 leta 2009 in v letu 2010 še dodatno padla na 737. Strukturno gledano zaradi splošnega padca priseljavanja iz Srbije takšna drastična sprememba ni tako očitna. Odstotek je bil leta 2008 68,13%, leta 2009 68,15% ter leta 2010 67,68%. Sezonska dela so bila zastopana samo leta 2007, v deležu 27,56%, malo manj v letu 2008 z 8,28%. Zaradi združitve z družino je leta 2010 iz Srbije prišlo 223 oseb, kar predstavlja 20,48%, leta 2007 pa 1.254, kar je 19,69% delež. Črna gora ima minimalno udeležbo zaposlenih v Sloveniji. Največ jih je bilo leta 2008, in sicer 53, kar predstavlja 39,55% priseljencev iz Črne gore v Slovenijo. Tudi združitev z družino je zelo malo, bilo jih je 26 leta 2010 (29,89%) pa do 67 leta 2008, kar je 50% delež. Kosovo je imelo povečanje zaposlenih leta 2009 glede na 2008, povečalo se je z 1.251 na 2.357, kar znaša 57,68% in 66,28% delež, leta 2010 pa pade na 1.204 (63,77%); predpostavljam, da zaradi dodatnih restrikcij in kvot za zaposlovanje s tega območja. Iz Kosova prihajajo številne zahteve za združitev družine. Teh je bilo kar 540 leta 2008 (24,90%) in največ 763 leta 2009, kar je 20,89% vseh priseljenih.

Z analizo podatkov o priseljencih in delovnih dovoljenjih sem ugotovil naslednje. Prvič, trend je bil naraščajoč vse do leta 2008, do začetka globalne ekonomske krize, od takrat število ekonomskih migrantov upada. Drugič, velika večina priseljencev so mladi od 20–40 let, to pomeni, da so v najboljših letih, v polni moči, da maksimalno doprinesejo. Tretjič, še vedno obstaja velika potreba po tujih delavcih, kljub visoki rasti brezposelnosti v Sloveniji. To pomeni, da še vedno obstajajo avtohtoni delavci, ki nočejo opravljati določenih del. Na temu bi država po mojemu mnenju morala narediti več, če želi zmanjšati brezposelnost. Četrto, velika večina tujih delavcev prihaja iz BiH, Srbije in Kosova. Z analizo izobrazbene strukture sem ugotovil, da so to precej slabo izobražene osebe in so nizko kvalificirane. S tem se postavlja vprašanje problema strukture slovenskega gospodarstva, ker se takšni delavci zaposlujejo predvsem v predelovalni industriji in poljedelstvu. Končno sem mnenja, da so migracije pozitivno vplivale na razvoj slovenskega gospodarstva. Brez številnih migrantov bi ostale luknje v več panogah, ker obstaja veliko sorazmerje med povpraševanjem in ponudbo dela. Mislim, da bi bil napredek večji, če bi Slovenija privabila bolj izobražene strukture migrantov. In na

tem področju pričakujem naslednje ukrepe, delotvorne migracijske politike, ki bi lahko poskrbele za omenjene visoko izobražene migrante.

Moramo se zavedati, da sta prisotna dva nasprotujoča si trenda. Da bi pravilno tolmačili, kakšen bo trend v prihodnosti in kaj lahko pričakujemo, je pomembno pravilno analizirati nasprotovanje v procesih. Imamo pojav, ko govorimo o dolgoročnem trendu ekonomskih migracij ter pojav, ko pogledamo trend zadnjih 5 let. Generalno gledano je število migracij večinoma rastlo in takšen trend se dolgoročno pričakuje na območju razvite Evrope. Nasproti tej trditvi je podatek, da se migracije v zadnjih 5 letih počasi zmanjšujejo. OECD države so trenutno sredi močnega ekonomskega padanja, ki pa lahko še ni končano. To je vsaj kratkoročno močno spremenilo sliko mednarodnega trga dela (Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), 2009, OECD, 2010, str. 357). Kar se tiče Slovenije, lahko pričakujemo, da bo tudi v prihodnje ostala neto imigracijska država, kljub začasemu negativnemu vplivu gospodarske krize.

3.2 NOVE SMERI IN DESTINACIJE MIGRACIJSKIH GIBANJ

Z rastjo števila migracij je prišlo do značilnih sprememb v destinacijah migrantov in tudi v sami smeri, po kateri se migranti gibljejo. Spremenili so se tudi geografski vzorci migracij. Na primer, še nedavno države izseljevanja so postale države priseljevanja. Najboljši primer tega so Španija, Portugalska, Italija, Grčija in v manjši meri tudi Slovenija. Omenjene države so specifične (razen Slovenije) zaradi svojega visokega števila emigracij v preteklosti in današnjega zelo intenzivnega trenda imigracij v te države. Omenjene države so pretežno tarča migrantov severne Afrike. Slovenija od tega odstopa z manjšim številom migrantov in sestavo migrantskega prebivalstva (pretežno bivša SFRJ). S koncem hladne vojne so se predvsem zaradi geopolitičnih in ekonomskih sprememb odprle tudi nove migracijske poti med vzhodom in zahodom evropske celine. To je povzročilo izjemno intenzivno gibanje ljudi, kar vključuje tudi srednjo in vzhodno Evropo. Predvsem države, katere so v zadnjem valu pristopile EU, postajajo vse bolj raznoliko in zaželeno migracijsko okolje. Preko njih potekajo migracijski tokovi z vzhoda na zahod, v veliki meri tudi po nezakonitih poteh, vedno bolj identificiranih s tihotapljenjem in trgovino z ljudmi (ReMPRS, Ur. l. RS št. 106/2002). Za destinacije migriranja se migranti odločajo po novem vzorcu. Število migrantov, ki so namenjeni v določeno državo, je namreč vse bolj odvisno od števila njihovih predhodnikov iz matične države, ki že bivajo tam. To so tako imenovani verižni migranti. Socialne mreže, ki povezujejo imigrantsko skupnost, so pomemben dejavnik, ki novim imigrantom olajšuje bivanje v državi, za katero so se odločili migrirati (Kralj, 2008, str. 144–146).

3.3 NOVE STRATEGIJE MIGRACIJSKIH GIBANJ

Zidovi niso zgodovina. Nasprotno, njihova obstojnost je očitna. Zidovi še vedno niso izginili, se je pa radikalno spremenila narava mejnih zidov. Tako je postmoderna časa, ki

ga z vidika konstruiranja meja definiramo kot premik od betonskih zidov k elektronskim. Ti dokazujejo, da meje kot varovalni mehanizem temeljijo na visokih informacijskih tehnologijah, ki imajo predvsem vlogo nadzorovati gibanje prebivalstva. Seveda z opombo, da gre za dediščino moderne, ki je ustvarila nujen tehnološki instrumentarij za take elektronske meje. Vsekakor pa so stare materiale, težko železo in beton, zamenjali bolj prefinjeni materiali, to so predvsem papirnata dovoljenja (vizumi) in elektronske baze podatkov. Skratka, to so birokratske meje (Zavratnik Zimic, 2003).

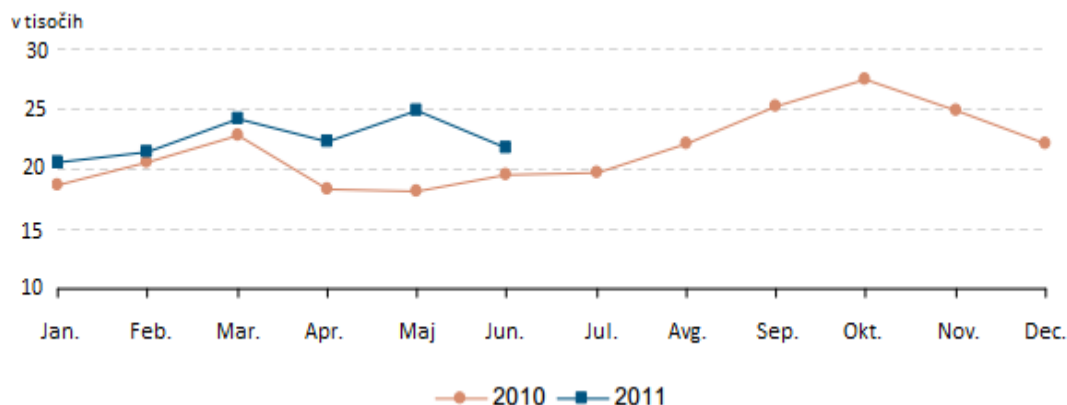
Zaradi teh birokratskih meja so se razvile nove strategije premikanja migrantov, ki se kažejo predvsem v dveh oblikah. Z ene strani se je precej povečalo ilegalno migriranje iz smeri jugovzhodnih držav, po drugi strani pa smo priče olajšanemu, fleksibilnejšemu in enostavnejšemu načinu migriranja visoko izobraženih migrantov.

Izvajanje visoko selektivnega in restriktivnega schengenskega mejnega režima je povzročilo nove probleme, saj je z omejevanjem možnosti vstopa na legalen način samo pripomoglo k ustvarjanju pogojev za migracije, ki potekajo skozi tako imenovane ilegalne migracije. Med »ilegalne imigrante« tako sodijo osebe:

- ki so v državo vstopile legalno – denimo z vizo – in v njej ostale tudi po preteku veljavnosti vize;
- ki so v državo vstopile legalno in se zaposlile brez delovnega dovoljenja (delo na črno);
- ki so prestopile mejo države brez (veljavnih) potnih listov;
- v primerih, ko se naknadno spremenijo administrativni akti ali birokratski postopki, ki vplivajo na legalni status oseb.

Ilegalne migracije so naraščajoči problem. Po ocenah naj bi približno 50 milijonov ljudi nezakonito bivalo in delalo v tujini (Evropska Komisija, 2011). V prvem desetletju 21. stol. v EU največje številke beležijo mediteranske imigracijske države: Italija, Španija, Grčija in Portugalska. Struktura ilegalnih migrantov v Sloveniji pa je naslednja: največ se priseljujejo moški (ženske manj, prisotne so večinoma v primerih, ko migrirajo cele družine), mlajši (25–45 let) in zdravi (fizično, zdravstveno stanje je v glavnem dobro). Izobrazba se razlikuje od države do države izvira. Iz Indije, Pakistana, Bangladeša pa tudi Irana prihajajo ilegalni migranti s precej dobro izobrazbo (tehnične stroke, gimnazijski maturanti), z dobrim znanjem angleščine, ki v svoji državi, ali ne vidijo perspektive ali so pripadniki kakšnih etničnih in verskih skupin pod pritiskom. Iz Bosne in Hercegovine, Srbije in Črne gore, Makedonije, Albanije, Moldavije pa tudi Kitajske prihajajo ljudje z zelo nizko stopnjo izobrazbe (osnovna šola, pogosto nedokončana). Število ilegalnih migrantov se po podatkih Ministrstva za notranje zadeve Republike Slovenije povečuje ali manjša v soodvisnosti s potrebami na trgu dela in tudi od varnostne situacije v širši regiji (Medica, 2007, str. 131).

Slika 5: Število prošelj za azil, EU-27, januar 2010–junij 2011.

Vir: Eurostat, 2012.

Cilj predloga *Direktive o pogojih vstopa in prebivanja državljanov tretjih držav za namene visokokvalificirane zaposlitve* z dne 23. oktobra 2007 je, da se tem migrantom ponudi bolj privlačne pogoje vstopa in prebivanja v EU. Ker so potrebe na trgu dela različne, bo skupni sistem kombiniral neko stopnjo harmonizacije in fleksibilnosti tako, da bi omogočil:

- hiter postopek za sprejem visokokvalificiranih delavcev iz tretjih držav na osnovi povpraševanja in skupnih kriterijev;
- delavcem, ki bodo sprejeti, bo v okviru teh shem izdano posebno dovoljenje za prebivanje, ki jim bo dovoljevalo delo, z imenom »Modra EU delavska karta«;
- delavci bodo upravičeni do ugodnejših pogojev prebivanja, vključno z združevanjem družine, in se bodo smeli seliti za namene dela v drugo državo članico pod enakimi pogoji po dveh ali treh letih zakonitega bivanja v prvi državi članici (Ministrstvo za gospodarstvo, 2007, str. 18).

3.4 VEČJE ŠTEVILO VISOKOŠOLANIH MIGRANTOV

Dejansko pa je z ekonomskega vidika vedno več povpraševanja po kvalificirani delovni sili. Samo nemški delodajalci leta 2012 zahtevajo od vlade 1,5 milijona novih kvalificiranih delavcev iz tujine, da bi zapolnili lastne potrebe po delovni sili. Očitno državne (javno) izražene potrebe po delovni sili bolj sledijo političnim željam kot stvarnim potrebam trga dela, ki ga polni povpraševanje po delu iz podjetniškega sektorja. Če poleg državnih (javnih) statistik in želja upoštevamo podjetniške ocene in potrebe po dodatni delovni sili, bodo v prihodnjih treh desetletjih ZDA in EU potrebovale okoli 70 milijonov dodatne delovne sile iz migracijskih virov, da bi ohranile raven prebivalstva, zapolnile trg dela in povečale blaginjo in konkurenčno moč domačega gospodarstva (Kovač, 2003).

Gospodarska kriza na globalni ravni, vojne, družbene in politične spremembe v nekaterih državah (arabska pomlad) so neposredno vplivale kot dejavnik potiska na številne visoko

izobražene, da migrirajo. EU je bila vedno tarča šolanih migrantov zaradi številnih prednosti, katerih ne uživajo v lastni državi. Število visoko izobraženih v odnosu na nizko izobražene migrante je tradicionalno majhno. Da bi se to spremenilo, je EU določila številne zakonske temelje za lažji sprejem študentov, raziskovalcev in visokokvalificiranih delavcev, in na ta način zagotovila osnovo za večji sprejem visoko izobraženih.

Direktiva EU o uvedbi modre karte je prvi direktni odziv EU na pomanjkanje visoko usposobljenih delavcev. O modri karti bo več govora v poglavju 4.2. Cilj drugega predloga je pod določenimi pogoji omogočiti podjetjem s sedežem zunaj EU, da premeščajo vodstvene delavce, strokovnjake in diplomirane pripravnike iz tretjih držav v svoje enote in povezana podjetja v državah članicah. Direktiva o enotnem dovoljenju, ki naj bi jo v kratkem sprejela Evropski parlament in Svet, bo prinesla poenostavitev z uvedbo enotnega postopka in enotnega dovoljenja. V njej so opredeljena področja, na katerih bo vsem državljanom tretjih držav, ki zakonito bivajo in delajo, zagotovljena enaka obravnava z državljanom EU, ne glede na prvotni razlog njihovega sprejema (Evropska komisija, 2011, str. 12).

Večja mobilnost za študente in raziskovalce iz tretjih držav bi precej pripomogla k zapolnjevanju potreb trga dela v Evropi. Morda bi nekdo od teh študentov po končanem študiju našel zaposlitev v državah EU. V tem primeru moramo upoštevati ukrepe za boj proti begu možganov, to bi na primer lahko storili s krožnimi migracijami. Vse to bi lahko storili zlasti z boljšo uporabo obstoječih partnerstev za mobilnost (Evropska komisija, 2011, str. 14).

Ena od možnosti, ki je po mojemu mnenju zelo zanimiva in učinkovita, je zaposlovanje tujcev, s pomočjo posrednikov, javnih ali privatnih. Predhodno preverjanje delodajalca in potencialnega kandidata bi tako pomagalo pospešiti proces, kakor tudi pospešiti proces dodelitve stalnih dovoljenj s strani imigracijskih oblasti. Stroški tega bi bili kriti z delodajalčevimi stalnimi prispevki (OECD, 2009, str. 202–208).

3.5 ZAČASNA GIBANJA IZ SMERI BALKANA

Vse več migracij je začasnih; gre torej za sezonske, tedenske ali pa dnevne migracije, in so večinoma ekonomskega značaja. Težko jih je prikazati v uradnih statistikah, ker ne izpolnjujejo pogoja, po katerem se za migracijo šteje neprekinjeno enoletno bivanje v tujini. Začasne migracije so večinoma povezane z ekonomsko dejavnostjo v storitvenem sektorju in se nanašajo na nizko kvalificirano delovno silo. Zadnji trendi kažejo, da na ta način migrira tudi veliko število strokovnjakov in visokousposobljenih delavcev, ki so v tujini precej bolje plačani (Kralj, 2008, str. 144–146). Začasna gibanja iz smeri jugovzhodne Evrope predstavljajo sodoben koncept migriranja, ki ima številne pozitivne strani, tako za migranta kakor tudi za imigrantsko ter emigrantsko državo. Osnovna ideja

je, da se omogoči tujcu začasno bivanje na ozemlju Evropske unije, z možnostjo spreminjanja države gostiteljice. Na ta način se zagotavljajo osnovni pogoji za krožno migracijo in kroženje možganov. Vračanje migrantov lahko igra koristno vlogo pri pospeševanju prenosa znanja v svet v razvoju (Komisija Evropskih skupnosti, 2005b, str. 6).

Krožna migracija omogoča določeno stopnjo zakonite mobilnosti v obe smeri med dvema državama. Programi krožne migracije bi migrantom omogočili vstop v EU za namene dela, študija ali opravljanja drugih dejavnosti za določeno časovno obdobje. Za osebe, ki prebivajo v tretji državi, bi lahko krožna migracija pomenila priložnost, da pridejo v EU začasno na delo, študij, usposabljanje ali kombinacijo teh treh dejavnosti, pod pogojem, da morajo na koncu obdobja, za katero jim je bil odobren vstop, ponovno registrirati svoje stalno prebivališče in poglobljeno dejavnost v svoji državi izvora. Ta skupina zajema različne primere, ki vključujejo celoten spekter migrantov, in sicer:

- državljane tretjih držav, ki želijo začasno delati v EU, na primer v okviru sezonske zaposlitve;
- državljane tretjih držav, ki želijo pred vrnitvijo v svojo državo v Evropi študirati ali se usposablјati;
- državljane tretjih držav, ki se želijo po končanem študiju zaposliti v EU (naprimer kot pripravniki), da bi si pred vrnitvijo zagotovili poklicne izkušnje, ki bi jih doma težko pridobili;
- raziskovalce tretjih držav, ki želijo izvesti raziskovalni projekt v EU;
- državljane tretjih držav, ki želijo sodelovati v medkulturnih medosebnih izmenjavah in drugih dejavnostih na področju kulture, aktivnega državljanstva, izobraževanja in mladine (naprimer programi usposabljanja, seminarji, prireditve, študijski obiski);
- državljane tretjih držav, ki želijo opravljati neplačano prostovoljno delo in izpolnjevati cilje v splošnem interesu EU (Komisija Evropskih skupnosti, 2007, str. 8–9).

Zaradi številnih političnih sprememb, ukinitvi viznega režima s Črno goro, Srbijo, z Makedonijo ter morebitnega vstopa Hrvaške v EU, in po drugi strani težkega ekonomskega položaja v bivših republikah SFRJ, predvidevam, da se bo dolgoročno velik interes po začasni migraciji v Slovenijo nadaljeval.

4 MIGRACIJSKA POLITIKA EU IN SLOVENIJE TER NJEN POMEN ZA ZAHODNI BALKAN

Za jugovzhodno Evropo so značilne številne migracije. V smislu samega tranzitnega območja na poti do visoko razvitih držav, ciljne destinacije imigrantov ali pa domačega območja emigrantov, ki emigrirajo na zahod Evrope. Migracijska politika EU in Slovenije se direktno nanaša na vse aspekte in oblike migriranja, kakor iz ostalih smeri tako tudi na tiste iz jugovzhodne Evrope. Celovit pristop je treba trdno zasnovati na treh

načelih: solidarnosti med državami članicami, partnerstvu s tretjimi državami in zaščiti migrantov, zlasti ranljivih skupin, kot so mladoletniki brez spremstva in ženske (Komisija Evropskih skupnosti, 2006, str. 4; Komisija Evropskih skupnosti, 2008, str. 5).

V številnih državah najdemo migracijske politike, ki obravnavajo procese zunanjih migracij; tu govorimo o imigracijski in emigracijski politiki. Za učinkovito se je pokazala predvsem migracijska politika, ki dosega svoje cilje z omejevanjem in selekcijo. Migracijska politika je zelo kompleksno in dinamično področje, ki združuje:

- politiko upravljanja z migracijskimi tokovi, ki zajema zakonita migracijska premikanja v povezavi z gospodarskimi, socialnimi in političnimi razlogi in kot preprečevanje nezakonitih migracij ter borbo proti tihotapljenju in trgovini z ljudmi;
- politiko priseljevanja, ki se nanaša na ureditev priseljevanja, načela in pravila postopkov, ki tujcem dovolijo vstop, bivališče in/ali zaposlovanje ter stalno naseljevanje;
- politiko zaščite ubežnikov, ki med ostalim obsega sodelovanje v mednarodnem reševanju problema ubežnikov in njihovih vzrokov, ter azilno politiko, ki se nanaša na sprejem, vrste in obseg zaščite ter repatriacijo in preselitev;
- integracijsko politiko v ožjem smislu, ki se nanaša na integracijo prisotnih in potencialnih priseljencev, države in družbe, ki omogočajo kvalitetno življenje priseljencev, aktivno preprečevanje diskriminacije, ksenofobije in rasizma, ter ponujanje možnosti priseljencem, da postanejo aktivni soudeleženci družbenega življenja in celotnega razvoja države.

Razvoj migracijske politike temelji na medsebojni povezanosti in interakciji dejavnikov, ki vplivajo na migracijske tokove. V tem procesu pa je potrebno:

- uskladiti migracijsko politiko z gospodarsko, socialno, demografsko in kulturološko politiko;
- dokončati usklajevanje sistema z mednarodnimi normami na področju varnosti, človekovih pravic in svobod, ki temeljijo na doslednem spoštovanju načel prepovedi vrnitve, humanitarne zaščite, združevanja družin, ter spoštovanju in upoštevanju osnovnih načel pravičnosti;
- vzpostaviti pogoje, v katerih bi migracijski procesi doprinesli h gospodarskemu in družbenemu razvoju;
- spodbujati znanstvene in raziskovalne dejavnosti na področju migracij;
- spremljati učinkovitost in doslednost uporabe sprejetih meril, usklajenost med cilji, mehanizmi in učinki migracijske politike s ciljem neprekinjenega prilagajanja novim okoliščinam in procesom (Migracijska politika Republike Hrvatske 2007./2008. godinu Nn. br. 83/07).

Države EU od sredine leta 1980, še intenzivneje pa od leta 1990, usklajujejo svojo imigracijsko politiko. Eno osnovnih načel EU je zagotavljanje prostega oziroma svobodnega pretoka oseb, poleg prostega pretoka blaga, storitev in kapitala znotraj območja Unije. V sedanji politiki notranjih migracij EU (meddržavnih) velja, da vsaka država članica sama določa in izvaja izvedbeno migracijsko zakonodajo v skladu s svojo tradicijo in ekonomskimi potrebami, v kolikor ne krši omenjenih načel skupnosti ter človekovih pravic. S tem ima vsaka država podane pogoje za nadzor selitev tujcev iz t.i. tretjih držav (držav nečlanic EU) tudi znotraj EU. Zahodna Evropa je v zadnjih desetih letih postala prvi cilj vse obsežnejših tokov mednarodnih selitev. EU izvaja pri priseljevanju iz tretjih držav stopnjevano politiko zapiranja, predvsem pa usmerja tokove migracij glede na potrebe trgov dela posameznih članic.

Imigracijske politike lahko grupiramo v tri širše osnovne skupine:

- politika, ki jo sestavlja več skupin ukrepov (sprejetih na nacionalni ali mednarodni ravni) za povečanje kontrole meddržavnih selitvenih tokov (vključno z iskalci azila) in učinkovitosti nadzora ilegalnih selitev in ilegalnega zaposlovanja tujcev;
- ukrepi, ki izhajajo iz povezanosti meddržavnih selitev z gospodarskim razvojem;
- ukrepi za povečanje socialne vključenosti priseljencev v državi prejemnici.

Politike, namenjene povečanju kontrole meddržavnih selitev, sem predstavil v poglavju 4.2. Ukrepi, ki izhajajo iz povezanosti meddržavnih selitev z gospodarskim razvojem, so namenjeni zmanjšanju spodbud za odseljevanje v državah, ki imajo visok emigracijski potencial. Bistvo predloga je v močnejšem vplivu ukrepov v mednarodnih gospodarskih odnosih na meddržavne selitve. Med ukrepe z močnim vplivom na meddržavne selitve sodita predvsem liberalizacija trgovine in pospeševanje regionalne integracije, ki spremljata vedno višje tuje neposredne investicije v delovno intenzivne sektorje in socialno infrastrukturo (predvsem zdravstvo in izobraževanje) manj razvitih držav (Bevc, 2004). Ukrepi za povečanje integracije priseljencev se od države do države še vedno precej razlikujejo. V resnici govorimo o treh modelih migracijskih politik, vključno z integracijskimi: model diferenciranega izključevanja (Nemčija, Japonska), asimilacijski model (Francija, Velika Britanija) in multikulturni model (Švedska, Kanada, ZDA, Avstralija). Slovenski model migracijske politike je precej mlad in še zmeraj ni jasno definiran. Sam sem mnenja, da bi morali izkušnje črpati iz praks drugih držav z daljšo tradicijo s to problematiko. Najprimernejši je model integriranja in po mojem bi bil to multikulturni model po vzoru skandinavskih držav.

Vsaj dva razloga lahko navedemo v prid politiki potencialnega in selektivnega odpiranja Slovenije za imigracije: staranje prebivalstva in posledično zmanjševanje aktivnega delaprebivalcev ter nefleksibilnost trga dela. Demografski in statistični viri kažejo, da v Sloveniji rodnost upada že več desetletij. V zadnjem desetletju se je najprej

povečala stopnja emigracij, nato pa je ob koncu devetdesetih let 20. stol. naravni prirast prebivalstva padel pod pozitivno ničlo.

Sodobna imigracijska politika, kot je na primer tudi slovenska, temelji na nekaterih principih, in sicer upošteva:

- da imajo mednarodne migracije zunanjepolitične in notranjepolitične razsežnosti;
- da ima vsakdo pravico do odselitve iz katerekoli države, vključno svoje, in vrnitve v državo svojega državljanstva;
- mednarodne obveznosti in načelo, da ima vsaka država pravico, da suvereno odloča, pod kakšnimi pogoji lahko tujec vstopi, dela in biva na njenem ozemlju;
- da ima država pri uveljavljanju te pravice določene omejitve in da mora spoštovati temeljne človekove pravice in se izogibati nacionalni, rasni, verski in spolni diskriminaciji;
- ter ustavne določbe (ReMPRS Ur. l. RSšt. 40/1999).

Izvajanje celovite imigracijske politike, ki je sposobna obravnavati vse oblike migracij in se odzivati na različne izzive, zahteva celovito normativno ureditev in njeno izvajanje, ki temelji na določitvi za to področje pristojnih organov odločanja in upravljanja. Država prevzame odgovornost za uresničevanje ciljev imigracijske politike in za ovrednotenje njenih učinkov. Izvajanje integracijske politike je v veliki meri tudi odgovornost občin in temelji na načelu, da morajo vsi nosilci oblasti dejavno spodbujati enakopravnost vseh prebivalcev Slovenije (ReMPRS Ur. l. RSšt. 40/1999). Imigracijska politika se seveda ne more uspešno izvajati le prek državne uprave ali policije, temveč zahteva tudi tesno sodelovanje z organizacijami civilne družbe.

Sam sem mnenja, da v Sloveniji potrebujemo selektivno migracijsko politiko. Nujno je odpreti vrata visoko izobraženim in omejiti priseljevanje ljudi, katerih namen se je zaposliti v že nasičenih panogah. Medvedova (2010) meni, da se mora slovenska politika zakonitega priseljevanja oblikovati in izvajati tako, da se bo:

- blažilo učinke demografskega primanjkljaja v smislu zmanjševanja delovno sposobnega in delovno aktivnega prebivalstva ter zmanjševalo kratkoročna neskladja na trgu dela;
- spodbujalo priseljevanje, ki bo povečalo inovacijsko in podjetniško aktivnost, ohranjalo oziroma spodbujalo konkurenčnost gospodarstva in povečevalo človeške vire;
- zagotavljalo pridobivanje delovnih izkušenj domačih delavcev v tujini in zmanjševalo tveganje bega možganov tako iz Slovenije kot držav izvora priseljencev v Slovenijo s spodbujanjem krožnih migracij;

- spodbujalo zaposlovanje visokokvalificiranih tujcev, k čemur bo prispeval prenos direktive o visokokvalificiranih delavcih, predvidoma v letošnjem letu, ter sprejemanje in mobilnost študentov in raziskovalcev;
- krepilo odnose s tretjimi državami izvora z bilateralnimi sporazumi, ki promovirajo vračanje ekonomskih migrantov in njihovo reintegracijo v izvorno družbo;
- vzpostavilo ambicioznejšo integracijsko politiko, ki bi celostno in koherentno vključila vsa relevantna področja vključevanja migrantov.

Mislim, da je pomen migracijske politike EU in Slovenije zelo značilen za zahodni Balkan. Ta regija je tradicionalno nagnjena k migriranju, tako v zahodne države Evrope kot tudi v Slovenijo. Kakovostna migracijska politika precej olajša položaj migranta. S sodelovanjem med državami se obojestransko rešujejo številni problemi, po eni strani brezposelni najdejo zaposlitev, po drugi strani država gostiteljica zapolni luknje na trgu dela. Dobra migracijska politika olajša integracijo priseljence, omogoča združitev družine, ponuja zaščito ubežnikom itd.

4.1 RAZVOJ PRISELJENSKE POLITIKE EU IN SLOVENIJE

Slovenija je srednjeevropska država in Zahod srednjeevropskim državam namenja vlogo jezua, ki naj bi zadrževale množične migracijske pritiske z Vzhoda. Končno ne smemo prezreti, da je Slovenija na robu Balkana. Ima tudi pomembno tranzitno vlogo, saj čez njo potekajo mnogi tokovi z Vzhoda, z Balkana, pa tudi iz tretjega sveta, kar dodatno zapleta njeno vlogo v migracijskih razmerah. Slovenija je in bo tudi v prihodnje izrazito odvisna od razmer v pomembnih imigrantskih državah (v Nemčiji) in tudi v drugih imigrantskih državah v Evropi kakor tudi od razmer v obmejnih državah.

Če se v skupni evropski politiki do migracij osredotočimo le na področje integracije, lahko prav tako ugotovimo, da EU do sedaj ni imela skupne politike na tem področju, kar pomeni, da obstajajo med državami velike razlike, kako pristopajo k urejanju tega vprašanja. V nadaljevanju predstavljamo le nekaj najpomembnejših dokumentov, ki kažejo na to, da želi EU na podlagi Pogodbe o ustanovitvi EU, z namenom vzpostavitve območja svobode, varnosti in pravice, postaviti skupni okvir integracijske politike. Z Amsterdamsko pogodbo, ki je postala pravnomočna 1. maja 1999, sta področji migracij in azila postali del prvega stebra (Vrečer et. al., 2008).

Skupna politika EU je nastala s sklepom Evropskega sveta na posebnem zasedanju v Tampereju oktobra 1999, ki je zastavil *politične smernice za ustvarjanje območja svobode, varnosti in človekovih pravic* in se strinjal, da sicer različne, a tesno povezane zadeve azila in migracij zahtevajo razvoj skupne politike EU na temeljih partnerstva z državami izvora, skupnem evropskem sistemu azila, poštenem obravnavanju državljanov tretjih držav in upravljanju migracijskih tokov. Skupni zakonodajni okvir in proaktivno imigrantsko politiko so prvič predstavili leta 2000 s predlogom odpiranja »kanalov« za

zakonito imigracijo. Predlog je upošteval humanitarne, neekonomske in ekonomske tipe migracij in tesno povezanost med migracijsko dinamiko in integracijo migrantov, ki predpostavlja pošteno obravnavanje tretjih državljanov in promocijo različnosti.

Drugo fazo vzpostavljanja enotnejše politike imigracij v EU predstavlja Haaški program, sprejet novembra 2004, ko se je odprlo novo poglavje za petletno planiranje z novimi cilji in prioriteta v razvoju območja svobode, varnosti in pravic, ki je postal ena prvih prioriteta EU. Pogledi na imigracijsko politiko za ekonomske namene – delovno migracijo – so zelo različni, vendar v luči zmanjševanja in staranja evropskega prebivalstva in učinkih teh demografskih sprememb na gospodarstvo se porajajo ideje o ponovnem premisleku o imigracijskih politikah. V kontekstu lizbonskih ciljev bodo namreč potrebni trajnejši imigracijski tokovi za trge dela v EU in zagotavljanje blaginje. Odločitve o številu ekonomskih migrantov, ki naj bi jih države sprejele, ostajajo v pristojnosti držav članic.

V decembru leta 2005 je sprejeta Direktiva Sveta o minimalnih standardih za postopke dodeljevanja in odvzema begunskega statusa v državah članicah. Obe direktivi, skupaj z ostalimi normativnimi instrumenti o azilu, ki so sprejeti že prej, jamčita minimalno raven zaščite in pravičnosti ter kvaliteto izvedbe postopka osebam, ki prosijo za mednarodno zaščito, v vseh državah članicah. V sklepih Evropskega sveta 15. in 16. decembra leta 2005, pod naslovom »Globalni pristop k migracijam«, je izražena potreba po uravnoteženih in globalnih pristopih k migracijam, ki bodo pokrili politiko preprečevanja nezakonitih migracij ter v sodelovanju s tretjimi državami promovirali koristnost zakonitih migracij.

EU podpira članice pri oblikovanju in izvajanju integracijske politike tudi s finančnimi sredstvi. Ustanovila je sklad za pospeševanje razvoja in izvajanja politik vključevanja, in sicer *Evropski sklad za vključevanje državljanov tretjih držav za obdobje 2007–2013*. Namen ustanovitve sklada je, da v soglasju s skupnimi osnovnimi načeli in kot dopolnilo Evropskemu socialnemu skladu, omogočajo državljanom tretjih držav iz različnih kulturnih, verskih, jezikovnih in etničnih okolij, da izpolnjujejo pogoje za bivanje ter jim olajšajo vključevanje v evropske družbe.² Slovenija je pripravila večletni program za vključevanje državljanov tretjih držav, s čimer je pokazala zavezanost za izvajanje integracijske politike v skladu z načeli EU.

Komisija Evropskih skupnosti je junija 2008 predstavila načrte glede prihodnje migracijske politike. Za področje integracijskih politik je sprejela pomemben dokument "*Skupna politika priseljevanja za Evropo: načela, ukrepi in orodja*" (2008). Dokument zajema 10 skupnih načel, na katerih naj bi temeljila skupna politika priseljevanja. Načela

---

²Sklad za vključevanje državljanov tretjih držav je eden od štirih evropskih skladov, ki naj bi zagotovili enakomerno porazdelitev bremen med članicami pri upravljanju zunanje meje ter izvajanju skupne politike priseljevanja in azila. Evropska komisija v sklopu teh programov pomaga državam članicam pri upravljanju priseljenskih tokov.

so zbrana v tri glavne sklope politik EU: blaginja, solidarnost in varnost. Deset skupnih načel temelji na mejnikih, sprejetih na zasedanju Evropskega sveta v Tampereju leta 1999, Haaškem programu iz leta 2004 in na globalnem pristopu k vprašanju migracij iz leta 2005. Za vsako načelo je predlagan nepopoln seznam dejanskih ukrepov, ki jih je treba izvesti na ravni držav članic ali EU. Načela so združena v tri razdelke. Prvič, *blaginja in priseljevanje* – ta del vključuje tri načela: jasna pravila in enaki pogoji; usklajevanje znanja in spretnosti ter potreb po njih; vključevanje je ključ za uspešno priseljevanje. Drugič, *solidarnost in priseljevanje* – tudi ta del vključuje tri načela: preglednost, zaupanje in sodelovanje; učinkovita in usklajena uporaba sredstev, ki so na voljo; partnerstvo s tretjimi državami. In tretjič, *varnost in priseljevanje* – ta del vključuje štiri načela: vizumska politika, ki je usklajena z interesi Evrope; celovito upravljanje meja; odločnejši boj proti nezakonitemu priseljevanju in nična strpnost do trgovine z ljudmi ter končno trajnostne in učinkovite politike vračanja (Odločba Sveta o ustanovitvi Evropskega sklada za vključevanje državljanov tretjih držav za obdobje 2007–2013 v okviru splošnega programa „Solidarnost in upravljanje migracijskih tokov”, 2007).

4.2 PRIMERJAVA POLITIK EU IN SLOVENIJE

Migracijska politika EU se postopoma razvija zadnjih 30 let. Največje napore v razvoju beležimo v začetku 21. stoletja, kar je posledica vse večjega števila migracij. Slovenska migracijska politika se razvija precej počasneje, kljub velikemu migracijskemu prilivu, s katerim se je Slovenija soočala v socialističnem obdobju in posebej z začetkom razpada bivše Jugoslavije. Slovenska zakonodaja je bolj ali manj posrečena kopija evropskih smernic, vendar skupaj z institucijami na tem področju sama po sebi ne omogoča opredeljevanja za strateške usmeritve in politiko na področju demografskega razvoja, migracijskih procesov in gospodarskega razvoja. Migracijska zakonodaja je po evropskem vzoru predvsem restriktivna, kasneje pa je nadgrajena in usklajena na še treh temeljnih področjih: azilno pravo, preseljevanje ljudi in integracijo tujcev v slovensko družbo (Kovač, 2003).

Takšna evropska migracijska politika, iz katere je popolnoma izvedena slovenska migracijska politika, je bazirana na številnih moralnih, pravnih, ekonomskih, družbeno sprejemljivih načelih. V resoluciji o migracijski politiki Republike Slovenije so podrobno opisana načela migracijske politike Republike Slovenije:

- načelo solidarnosti, mednarodne delitve bremen in odgovornosti, ki predpostavlja obveznost nudenja zaščite in pomoči beguncem, vendar njihov posredni pomen zajema tudi nezakonite migracije in njihove posledice;
- načelo odgovornosti do državljanov in države, ki se predvsem nanaša na regularna, relativno svobodna priseljevanja in odseljevanja ter regulacijo naturalizacije; to načelo

se nanaša tudi na priseljevanje in vračanje državljanov in oseb slovenskega porekla ter na odgovornost za ohranitev in razvoj identitete slovenskega naroda;

- načelo spoštovanja prava in človekovih pravic, ki pomeni izpolnjevanje obveznosti iz mednarodnih pogodb, spoštovanje splošno sprejetih načel in pravnega reda; to načelo zahteva spoštovanje človekovih pravic vseh ljudi in z določenimi izjemami spoštovanje civilnih pravic vseh v državi zakonito prisotnih, od zaščite osebnih podatkov do osebne svobode in načela nevračanja (non refoulement);
- načelo dolgoročne makroekonomske koristnosti, ki opredeljuje relativno svobodne migracije; glede na to načelo je mogoče opredeliti merila nadzorovanega sprejema migrantov glede na povpraševanje slovenskega trga dela ali kapitala, ob upoštevanju približevanja notranjemu trgu EU in hkratnemu preprečevanju nezakonitih imigracij in zaposlovanja;
- načelo zgodovinske odgovornosti, ki gradi na konceptu kontinuuma zgodovine in strukturi mednarodnih odnosov;
- načelo enakopravnosti, svobode in vzajemnega sodelovanja, ki se predvsem nanaša na integracijsko politiko.

Sama migracijska politika Republike Slovenije je narejena na temeljih, ki opredeljujejo posamezne cilje komplementarnih delov te politike. V skladu z določbami Ustave Republike Slovenije in načeli migracijske politike, so temelji migracijske politike detajlno razloženi v Resoluciji o migracijski politiki Republike Slovenije, to pa so:

- svetovna solidarnost in dejavno delovanje na področju preprečevanja vzrokov množičnih migracij;
- aktivna slovenska politika v evropskem prostoru;
- aktivna slovenska politika s sosednjimi državami v srednji in jugovzhodni Evropi;
- zaščita in pomoč beguncem ter drugim iskalcem azila inosredotočenje na možnost prostovoljnega vračanja;
- regulacija priseljevanja;
- preprečevanje nezakonitih migracij;
- integracija;
- stalno spremljanje razmer v Sloveniji in po svetu.

Kot sem že omenil, je migracijska politika narejena po smernicah EU. Zaradi tega so posamezni cilji te politike, podobno kot načela, v večji meri kopija migracijske politike EU. Z dejavnim delovanjem se skuša preprečiti nastajanje množičnih migracij, kakršnim smo bili priča v začetku leta 1990 in med vojno na območju bivše Jugoslavije. Slovenija se trudi aktivno sodelovati s svojo migracijsko politiko v evropskem prostoru in v sosedstvu, kar je še bolj pomembno, ker večina migrantov, ki jim je Slovenija ciljna država prihaja iz tega prostora. Slovenija je v migracijski politiki obljubila zaščito in pomoč beguncem, azilantom ter omogočanje prostovoljnega vračanja v vsakem trenutku, ko si to zaželi. S pomočjo kvote, viz in dodatnih mejnih pregledov bo poskusila dodatno

regulirati priseljevanje in preprečiti nezakonite migracije. Vsakemu migrantu bo Republika Slovenija omogočila nemoten proces integracije v družbo. S stalnim spremljanjem razmer po Sloveniji in po svetu se aktivno ukvarjajo pristojni organi za migracijo z namenom, da se dodatno izboljšajo migracijske politike in da spremljajo sodobne trende na področju migracij. Potrebno je poudariti, da se migracijska politika še vedno oblikuje, tako na evropski ravni kot tudi v Sloveniji. Razlog je konstantno spreminjanje trendov, ki vplivajo na migracije, od ekonomskih z vidika ekonomske krize v Evropi, do različnih političnih razlogov (stanje v Grčiji) ter vojn (napeta situacija na Kosovu).

4.3 REGULIRANJE PRISELJEVANJA

V preteklosti je skoraj polovico pritiska delovno neaktivnega prebivalstva predstavljal prihod mladih na trg dela, vendar pa zaradi upadanja rodnosti in drugih strukturnih sprememb v prihodnosti pričakujemo naraščanje števila ljudi v tretji skupini zaradi staranja evropskega prebivalstva. Tudi te strukturne spremembe bodo vplivale na to, da se bo trg dela v EU moral pomladiti v srednji skupini delovno aktivnega prebivalstva in to predvsem z migracijskimi tokovi.

Ukrepe, ki naj bi vplivali na uravnavanje migracijskih tokov, lahko delimo na ekonomske, politične in kulturne. Pri tem lahko uporabljamo tržne (trg dela) in čisto administrativne pristope (kvote) ali pa razvijamo kompleksnejše programe posrednih ukrepov, ki so se izkazali kot najbolj učinkoviti.

Demografski problemi, monopolizacija trga dela in pomanjkljiva migracijska politika v Sloveniji so podobni tistim v EU. S svojo geostrateško lego predstavlja vzhodna evroazijska migracijska vrata v EU, ki bodo v prihodnosti prestregla vsaj tretjino vseh evropskih migracij iz vzhodnoevropskega in azijskega prostora. Ekonomske analize dokazujejo, da ima Slovenija zanemarljiv migracijski potencial do zahodnih in bolj razvitih držav članic EU³ (Bevc, Prevolnik-Rupel & Verlič-Christensen, 2000). Vendar pa tudi ta nizki migracijski potencial lahko pomeni pomembno izgubo v slučaju, da se visokoizobraženi migranti ne odločijo vrniti nazaj v matično državo.

Administrativni pristopi so se pokazali kot zelo učinkovit način preprečevanja in uravnavanja migracijskih tokov. Najbolj pogost pristop je poostren nadzor meja, stroga in dosledna vizumska politika v obliki kvot ter politike vračanja oseb v matično državo. Peternel pravi, da administrativno omejevanje novih imigracij postavlja pod vprašaj veljavnost stare teorije o dejavnikih potiska in potega, ki je bila zgrajena na individualnih odločitvah imigrantov. Evropa se je končno odločila v zvezi z alternativo, ali večja produktivnost ali množične migracije manj kvalificirane delovne sile, za prvo

---

³Večinoma države takratne EU 15.

usmeritev za povečanje produktivnosti, ki naj bi lovila ameriško in japonsko. Zato je razumljivo, da takšna usmeritev ne dopušča množičnih imigracij manj kvalificirane delovne sile (Peternel, 2003).

S poostrenim nadzorom meja se učinkovito regulirajo migracije, posebej nelegalne. Organiziran kriminal izvaja trgovino z ljudmi ali olajšuje nezakonito migracijo in nenehno prilagaja svoje načine delovanja in poti. Istočasno raste število ljudi, ki potujejo, in ti pričakujejo normalen in enostaven prehod meje. Da bi to vse potekalo nemoteno in v skladu z zakoni, je potreben poostren nadzor mejnih prehodov in s strokovnim osebjem ter sodobno tehnologijo preprečevati vse oblike nelegalnih dejanj.

Stroga vizumska politika je predpogoj za kvalitetno reguliranje priseljevanja. Z vizumsko politiko se direktno vpliva na število migrantov v državi. Kvote predstavljajo omejitveni maksimum števila migrantov, ki jim je dovoljeno vstopiti in delati v državi. Kvote se ponavadi določijo posebej za vsako državo, iz katere prihajajo migranti. V zakonu o tujcih piše, da Vlada Republike Slovenije lahko vsako leto določi število (kvoto) dovoljenj za prebivanje v Republiki Sloveniji, ki se jih lahko izda tujcem v tekočem letu. V kvote se ne vštejejo dovoljenja za začasno prebivanje, izdana zaradi združevanja družine, dovoljenja za začasno prebivanje, izdana ožjim družinskim članom slovenskih državljanov, dovoljenja za začasno prebivanje, izdana akreditiranim novinarjem, in dovoljenja za začasno prebivanje, izdana umetnikom (Zakon o tujcih Ur. l. RS št.64/2009). V aprilu 2011 je začel veljati nov Zakon o zaposlovanju in delu tujcev (ZZDT-1 Ur. l. RS št. 26/2011), ki prinaša pomembne novosti na področju dostopa do slovenskega trga dela. Uvajajo se nove kategorije tujcev, ki ne potrebujejo več delovnih dovoljenj. To pa bo bistveno spremenilo statistično spremljanje zaposlovanja tujcev v Sloveniji. Časovna vrsta podatkov je prekinjena, primerljivosti za nazaj po novem ne bo več in analize bodo otežene. Samo za ponazoritev navedimo, da je v marcu 2011 bilo veljavnih 74.394 delovnih dovoljenj, v maju 2011 pa le še 34.642, do avgusta 2012 bi bilo 33.982 delovnih dovoljenj (Malačič, 2011; Zakon o zaposlovanju in delu tujcev v Republiki Sloveniji - ZZDT-1, Ur. l. RS št. 26/2011).

Zelo pomembno je omeniti modro karto, novo sredstvo vizumske politike EU, namenjeno visoko izobraženim. Mojo pozornost je pritegnil, ker po mojemu mnenju končno predstavlja kvalitetno, kompletno in učinkovito metodo sprejema visoko izobraženih, a je vse narejeno, ker EU želi postati bolj odprta in zanimivejša za visokokvalificirane delavce iz tretjih držav. Novo dovoljenje za bivanje in delo, modra karta (po vzoru ameriške zelene karte) naj bi prosilec za zaposlitev olajšala dostop do evropskega trga dela. Prosilec mora imeti vsaj visokošolsko izobrazbo ali pet let delovnih izkušenj, predvidena plača pa bi morala znašati vsaj 1,5 povprečne bruto plače v državi zaposlitve (ZRSZ, 2012a). Za sprejem visokokvalificiranih delavcev iz tretjih držav naj bi veljal pospešen postopek. Dovoljenje za prebivanje bo delavcem omogočilo opravljanje dela (modra karta EU) in dalo vrsto pravic, vključno z ugodnejšimi pogoji za združitev

družine. Začetna veljavnost je dve leti z možnostjo podaljšanja za vsaj še tri leta, karta pa bi omogočala tudi preselitev v drugo državo članico zaradi opravljanja dela in možnost seštevanja obdobjih prebivanja v različnih državah članicah za pridobitev statusa rezidenta (Evropski parlament, b.l.).

Vračanje oseb v države, iz katerih prihajajo, je način reguliranja priseljevanja, ki se vse bolj uporablja. Vključno z azilanti, ki se jih vrača v matično državo zaradi zavrnitve statusa azilanta ali nelegalne migrante, ujete pri nelegalnemu prehodu meje. V skladu z navedenim zakonom mora tujec, ki želi v Republiko Slovenijo vstopiti in v njej prebivati dlje časa in iz drugačnih razlogov, kot je to mogoče na podlagi vize (viza se izda za turistične, poslovne, osebne ali druge vrste obiskov oziroma temu primerljive namene prihoda v Republiko Slovenijo), pridobiti dovoljenje za prebivanje (Ministrstvo za notranje zadeve, b.l.). Če to ni zagotovljeno in se oseba nahaja na območju Republike Slovenije, se tujca aretira in prične se postopek za izgon iz države. Vračanje oseb organizira država v svoje lastno breme.

Tržne pristope za reguliranje priseljevanja lahko prikažemo na primeru trga dela. Trg dela je pomemben faktor v kreiranju migracijske klime. Preko njega je mogoče direktno regulirati število tujcev. Regulira se ga s spodbujanjem ali restrikcijo zaposlovanja novih delavcev. Obstoj neuradnega trga dela je tudi pomemben dejavnik za nezakonito priseljevanje in izkoriščanje državljanov tretjih držav. Zato je bistveno, da države članice direktivo o sankcioniranju delodajalcev celovito in pravočasno prenesejo v svoj pravni red.

Medvedova pravi, da so se potrebe slovenskih podjetjih, v obdobju gospodarske rasti, še zlasti nanašale na nižje kvalificirane delavce in kvalificirane delavce za gradbeništvo ter kovinsko industrijo, po možnosti iz območja nekdanje Jugoslavije. Vlada se je odzvala na te potrebe s politiko zakonitih migracij, ki se je osredotočila na te skupine migrantov. Enega ključnih državnih mehanizmov regulacije ekonomskih migracij predstavlja kvota delovnih dovoljenj, ki se je v obdobju od leta 2005 (16.700) do 2008 (32.000) podvojila s 16.700 na 32.000. Kar se tiče leta 2011, je zgornja meja kvote, v katero spadata DZ in DD, ostala pri 5 % aktivnega prebivalstva Republike Slovenije, kar je v juniju leta 2011 znašalo 46.815 oseb (Statistični Urad Republike Slovenije (SURŠ), 2011).

Nedavne spremembe v politiki so predvsem posledica ekonomske krize, ki se je v slovenskem gospodarstvu začela odražati v drugi polovici leta 2008. Zmanjšale so se potrebe po delovni sili in brezposelnost je naraščala. Septembra 2008 je bila stopnja registrirane brezposelnosti 6,3%. Konec leta 2009 je bila že 10,3% (96.672 oseb). Konec leta 2010 je doseženo število 110.021 brezposelnih oseb. Konec leta 2011 se je brezposelnost malo zvišala in je znašala 112.754 oseb. Trenutni podatki, za avgust 2012, govorijo o 109.071 brezposelnih oseb. Skupna kvota delovnih dovoljenj v letu 2009 je bila glede na leto poprej zmanjšana za četrtno, medtem ko je za leto 2010 še za polovico

nižja. Z očitnim slabšanjem položaja na trgu dela v letu 2009 so bili za zaščito trga dela sprejeti dodatni zakonodajni ukrepi (Medved, 2010).

4.4 RAZVOJ SODELOVANJA Z OSTALIMI DRŽAVAMI BALKANA

Sodelovanje s tretjimi državami, zlasti z državami Zahodnega Balkana,⁴ je ena od zunanjepolitičnih prioritet Slovenije in pomemben del slovenskega gospodarskega sodelovanja. Glede na zgodovinske povezave in dejstvo, da je večina priseljenih v Slovenijo in to v vseh kategorijah – od rezidentov do migrantov, ki sodelujejo v začasnih in krožnih migracijah – iz te regije, je večina naporov slovenske imigracijske/migracijske politike in/ali oblikovanja in uresničevanja programov krožne in začasne migracije osredotočena na države te regije (Medved, 2010). Dialog in sodelovanje s tretjimi državami – tako na področju migracije kot z njo povezanih področjih, na primer zaposlovanje, socialna politika in izobraževanje/usposabljanje – sta bistvenega pomena, da se zagotovijo pravilno delovanje krožne migracije in obojestranske koristi (Komisija Evropskih skupnosti, 2007, str. 12).

Da je Zahodni Balkan precej pomembno področje za črpanje delavcev v panogah s pomanjkanjem delavcev, poudarja tudi *Predlog smernic za delovanje Republike Slovenije do Zahodnega Balkana do leta 2020(2010)*, v katerem Vlada definira prednostna področja in ukrepe delovanja na tem območju. Usmerjenost na področje bivše SFRJ nam lahko pokaže tabela P7, kjer v številkah vidimo največje skupine tretjih državljanov z običajnim prebivališčem v Sloveniji iz bivše SFRJ. V skladu s temi smernicami bo Republika Slovenija na področju zaposlovanja državljanov držav Zahodnega Balkana sledila naslednjim ukrepom:

- identificirala bo svoje prednosti in potrebe pri zaposlovanju državljanov Zahodnega Balkana, ki imajo primerjalno prednost pred drugimi regijami v jezikovni sorodnosti, bližini doma ter tradicionalni prisotnosti na slovenskem trgu dela;
- spodbujala bo priseljevanje glede na povpraševanje na trgu dela ter poenostavila in poenotila postopke za sprejem državljanov Zahodnega Balkana za namene dela in zaposlitve ter promocijo večje mobilnosti delovne sile. Pri tem si bo, skladno z zakonodajo, prizadevala zagotoviti socialno varnost za državljane tretjih držav na delu v Sloveniji;
- v skladu s politiko ekonomskih migracij bo Slovenija posameznim državam Zahodnega Balkana ponudila sklepanje bilateralnih sporazumov o zaposlovanju njihovih državljanov v Sloveniji.

S sklepanjem bilateralnih sporazumov bo Slovenija lahko proaktivno načrtovala zagotavljanje potreb po ustreznih delavcih glede na trenutne potrebe slovenskega

---

⁴Po abecednem vrstnem redu: Albanija, Bosna in Hercegovina, Črna gora, Kosovo, Makedonija in Srbija.

gospodarstva, demografske kazalce v prihodnjem obdobju oz. vsakokratnega stanja na slovenskem trgu dela. Vlada tudi navaja, da bi na podlagi sklenjenih bilateralnih sporazumov Slovenija lahko spodbudila razpravo oz. razmislek o vzpostavitvi območja prostega pretoka delavcev na Zahodnem Balkanu še pred vstopom vseh držav iz regije v EU (Medved, 2010; Vlada Republike Slovenije, 2012).

Bilateralni sporazumi predstavljajo pomemben način uravnavanja mednarodnih odnosov. Programe krožne in začasne migracije na način dvostranskih sporazumov predstavlja sporazum z Makedonijo in z Bosno in Hercegovino. Sporazum med Slovenijo in Makedonijo je podpisan s ciljem, da se omogočijo enostavni načini za zaposlovanje sezonskih delavcev, in je bil ratificiran leta 2008. Sporazum omogoča medsebojno sodelovanje na področju načrtovanja in komunikacije o potrebah po sezonskih delavcih in izmenjavo podatkov o potrebah delodajalcev po dejavnostih, poklicih in času zaposlitve. Bilateralni sporazum z Bosno in Hercegovino se je začel oblikovati ob koncu leta 2008 in končno je bil podpisan leta 2010. Sporazum določa splošna načela urejanja medsebojnih odnosov med državama na področju zaposlovanja državljanov Bosne in Hercegovine v Sloveniji. Pri tem se Slovenija zaveda tudi pomembnosti promocije in vključevanja razvojnih politik, spodbujanja nastajanja novih delovnih mest, vzpostavljanja boljših življenjskih pogojev in zagotavljanja splošnega napredka obeh pogodbenic. V tabeli P7 sem prikazal število in strukturo državljanov tretjih držav v letu 2010 v Sloveniji. Na podlagi teh podatkov lahko sklepamo, da imajo države nekdanje Jugoslavije največji delež priseljenih tretjih državljanov. Največji odstotek ima BiH s 44,4% vseh priseljenih v letu 2010. Sledi ji Kosovo z 19 %. Makedonija ima 11,6%, Srbija pa 11% udeležbo v priseljenem prebivalstvu. Državljeni Hrvaške predstavljajo 9,4% priseljenih v Slovenijo. Skupino nekdanjih jugoslovanskih držav zaključuje Črna gora z minimalnim odstotkom priseljenih v letu 2010, ki znaša 0,9%.

4.5 EVROPSKA MIGRACIJSKA MREŽA

Zaradi potrebe po izmenjavi informacij o vseh vidikih migracij in vzpostavitve enotne azilne in migracijske politike je Evropski svet na zasedanju v Laeknu leta 2001 pozval Evropsko komisijo, da preuči, kako *»razviti enotni evropski sistem za izmenjavo informacij o azilu, migracijah in državah porekla«*. Rezultat tega dela je evropska migracijska mreža (v nadaljevanju EMN), ki je bila leta 2003 vzpostavljena kot pilotski projekt, med letoma 2004 in 2006 pa je delovala kot pripravljalni ukrep. Evropski svet je na zasedanju v Solunu (2003) pozdravil vzpostavitev evropske migracijske mreže in napovedal preučitev možnosti za vzpostavitev stalne strukture v prihodnosti. V skladu s Haaškim programom je nujno okrepiti skupno analizo migracijskih pojavov (zbiranje, zagotavljanje, izmenjava in učinkovita uporaba posodobljenih informacij). Evropska migracijska mreža je eden od korakov k cilju zagotavljanja institucije, katera bi ponujala odgovore na številna vprašanja, vezana za migracijska gibanja tako znotraj EU pa tudi

širše.

Po uspešnem zaključku pripravljalnega ukrepa je Evropska komisija avgusta 2007 objavila predlog odločbe Sveta, ki je pravna podlaga za vzpostavitev EMN. Ta odločba Sveta je bila sprejeta 14. maja 2008. Za začetek izvajanja je bilo z državami članicami dogovorjeno, da se najprej vzpostavi mreža nacionalnih kontaktnih točk, ki bi zagotavljale potrebne informacije. Vlada Republike Slovenije je dne 26.6.2008 s sklepom ustanovila Nacionalno kontaktno točko za sodelovanje Republike Slovenije v EMN. Nacionalna kontaktna točka izvaja naloge EMN na nacionalni ravni.

V skladu z določbami odločbe o ustanovitvi EMN: mora vsaka država članica določiti subjekt, ki deluje kot nacionalna kontaktna točka. Nacionalna kontaktna točka pa mora biti sestavljena iz treh strokovnjakov, med katerimi eden deluje kot nacionalni koordinator in je zaposlen pri tem določenem subjektu, drugi člani pa lahko pripadajo temu ali kateremu koli drugemu subjektu s sedežem v državi. Nacionalna kontaktna točka mora imeti celovito strokovno znanje na področju migracij in azila, ki zajema vidike oblikovanja politike, prava, raziskovanja in statistike, ter znanje na področju informacijske tehnologije in opreme. Nacionalne kontaktne točke morajo:

- razvijati sposobnost oblikovanja posebnih zahtev in hitrega odgovora na takšne zahteve drugih nacionalnih kontaktnih točk;
- vsako leto pripraviti t. i. letno poročilo o politikah – analitični pregled političnih in zakonodajnih sprememb na področju migracij in azila;
- vsako leto pripraviti t. i. letno poročilo o azilnih in migracijskih statistikah – analitično poročilo o vzorcih in trendih, pripravljeno na podlagi bistvenih podatkov s področja migracij in azila;
- vsako leto izdelati dve študiji v skladu z delovnim programom EMN;
- prek posebnega spletišča (*EMN Information Exchange System*) vnašati vse vire, uporabljene pri pripravi poročil, ter različne publikacije, zakonodajne in sodne dokumente;
- vsaka država članica mora imenovati predstavnika, ki jo bo zastopal v usmerjevalnem odboru. Usmerjevalni odbor vodi EMN ter v zvezi s tem zlasti sodeluje pri pripravi letnega programa EMN, pregleduje napredek EMN in svetuje nacionalnim kontaktnim točkam. Usmerjevalni odbor se bo sestajal vsaj dvakrat letno (Odločba Komisije Evropskih skupnosti o prošnji Irske za sprejetje Odločbe Sveta o ustanovitvi Evropske migracijske mreže, 2008).

Zaradi velikega obsega in dinamike migracijskih tokov obstajajo za oblikovalce politike na ravni EU in držav članic znatne potrebe po informacijah na področju migracij in azila. Vsaka prihodnja struktura EMN pa mora pomagati zadostiti tem potrebam.

- Kljub ogromnemu številu informacij o mnogih vidikih mednarodnih migracij, kinastajajo, dostopa do informacij ni lahko dobiti, ker so te razpršene in niso zbrane na enem mestu. Ena sama referenčna točka za filtriranje in povzemanje teh informacij, ki bi lahko služila kot center, bi bila zato zelo koristna za institucije in države članice EU, tako za oblikovalce politike kot tudi za javnost.
- Na voljo je premalo zanesljivih, primerljivih in posodobljenih informacij ter analiz pravnega razvoja in razvoja politik v zvezi z azilom in migracijo, tako na nacionalni ravni kot na ravni EU. Na voljo je tudi premalo primerljivih informacij o učinkih EU in nacionalnih politik na tem področju. Poleg tega obstaja povečana potreba za EU in njene države članice po pridobitvi hitrih odgovorov na posebna vprašanja, povezana z migracijami in azilom. Za zapolnjevanje teh informacijskih vrzeli se zahteva določena mrežna struktura, združena z določeno ravno centralnega usklajevanja, ki bi se lahko razširila na vse države članice.

Največja težava je pomanjkanje natančnih, posodobljenih in primerljivih statističnih podatkov o migracijah in azilu. Predlog Komisije za Uredbo o statističnih podatkih Skupnosti o selitvah in mednarodni zaščiti se bo lotil zajeti te težave, vendar bo potreba po primerjalni analizi takšnih statističnih informacij še naprej obstajala.

Glavni cilj EMN je, kakor je navedeno v njenih izvornih specifikacijah, da skupnosti, njenim državam članicam in dolgoročno tudi javnosti, zagotovi čim bolj relevantne, objektivne, zanesljive in primerljive informacije o položaju migracij in azilu na evropski in nacionalni ravni. Informacije morajo biti čim bolj sveže z jasnimi ugotovitvami in sklepi, da bi zakonodajna telesa lažje ukrepala (European Commission, 2012, str. 5). To je treba doseči z zbiranjem podatkov in informacij in z zagotovitvijo dostopa do njih, pregledovanjem in analiziranjem pomembnih obstoječih informacij, izdelavo primerjalnih poročil ter povezovanje v mrežo.

EMN je zato osredotočena na dve medsebojno povezani dejavnosti: dokumentacijo in analize ter raziskave. To zajema spremljanje, primerjavo, analize in raziskave informacij s pomočjo zbiranja obstoječih informacij iz držav članic in izvedbe nekaterih lastnih raziskav za analizo na evropski ravni in razvijanje celovite podatkovne baze za takšne informacije. Zlasti, kar zadeva določbo o primerljivih informacijah, bi EMN lahko razvila poglobljeno razumevanje metodoloških razlik, ki lahko ovirajo primerjavo podatkov, in razvila primerno skupno metodologijo za premagovanje takšnih razlik. Za doseganje sinergij je potrebno združevanje z drugimi organi, ki izvajajo dejavnosti, povezane s tistimi, ki jih opravlja EMN. Določeni udeleženci na ravni skupnosti, zlasti Agencija za temeljne pravice in CARIM⁵, se ukvarjajo s podobnim zbiranjem in analizo informacij (Komisija evropskih skupnosti, 2005b).

---

⁵Evro-mediteranski konzorcij za uporabne raziskave v zvezi z mednarodnim migracijami.

4.6 INTEGRACIJA BALKANSKIH MIGRANTOV

Sprememba geografskega okolja pomeni tudi spremembo socialnega okolja, kompleksa družbenih vrednot in zamenjavo socialnega sistema (norm, pravil, skupin, institucij itd.). Vsa našeta spreminjanja lahko poenotimo pod enim imenom – integracija. Integracijska politika je skupek več integracijskih pravil in procesov. Integracijska politika ureja več področij. Med temi področji so najbolj pomembna:

- Socio-ekonomsko področje, v katerega sodijo: ukrepi na področju zaposlovanja. Zaposlitev je eden od glavnih elementov integracije, saj ljudem omogoča ekonomsko neodvisnost, več možnosti interakcije s pripadniki večinske družbe, možnosti za primerno nastanitev priseljencev oziroma zagotavljanje možnosti za nediskriminatorni dostop do stanovanj, dostop do enako kakovostnih zdravstvenih storitev, kakršne so na voljo drugim prebivalcem države.
- Kulturno področje, v katero spada: možnost ohranjanja in razvoja lastne kulture, verske in jezikovne identitete, ukrepi za zagotavljanje enakih možnosti izobraževanja in za preprečevanje podpovprečne uspešnosti priseljenjskih otrok v šolskem sistemu, izbira poročnega partnerja, stopnja delinkvenceitd.
- Zakonsko in politično področje, v katero spada: pravni status priseljencev in njihove pravice. V to področje sodijo na primer ukrepi za ureditev pravice do bivanja, statusa rezidenta, zagotovitev enakih možnosti in pravnega varstva pred diskriminacijo, jasna določitev postopkov in možnosti za pridobitev državljanstva, število migrantov z dvojnimi državljanstvom, participacija v političnem življenju in civilni družbi (Entzinger & Biezeveld, 2003, str. 33–36).

Glavni cilj integracijskih politik je vključitev priseljencev v večinsko družbo tako, da postanejo njen funkcionalni člen, da enakopravno sodelujejo pri njenem razvoju in imajo možnost za samostojno življenje. Integracija balkanskih migrantov v Sloveniji poteka precej uspešno, prvenstveno zaradi sorodnosti na področju kulture, jezika, geografskega območja, podobne klime. K integraciji precej prispevajo tudi slovenski zakoni na področju migracije, kateri zagotavljajo tujcu številne pravice. Glede na Ustavo RS imajo tujci v Sloveniji v skladu z mednarodnimi pogodbami vse pravice, zagotovljene s to ustavo in z zakoni, razen tistih, ki jih imajo po ustavi ali po zakonu samo državljani Slovenije (Ustava Republike Slovenije Ur. l. RS št. 68/2006).

Tujci so upravičeni do programov, ki zagotavljajo hitrejše vključevanje v kulturno, gospodarsko in družbeno življenje Republike Slovenije, in sicer do:

- učenja slovenskega jezika in seznanjanja s slovensko zgodovino, kulturo in ustavno ureditvijo;

- vključevanja v izobraževalni sistem za pridobitev javnoveljavne izobrazbe in v postopke pridobivanja certifikatov o nacionalni poklicni kvalifikaciji v skladu s predpisi, ki urejajo nacionalne poklicne kvalifikacije;
- spodbujanja medsebojnega poznavanja in razumevanja s slovenskimi državljani;
- informiranja v zvezi z njihovim vključevanjem v slovensko družbo, zlasti glede njihovih pravic in dolžnosti, možnosti zaposlitve, izobraževanja in osebnega razvoja (Uredba o integraciji tujcev Ur. l. RS št. 65/2008).

V osnovnem pomenu bi integracija lahko pomenila le status rezidenta v širši družbi, kar izhaja iz teritorialne naselitve. Ideja o rezidentstvu kot samem kriteriju o socialni pripadnosti, neodvisno od odloka o nacionalnih, etničnih, religioznih ali statusnih skupinah, je bolj značilna za moderne mobilne družbe z liberalnim demokratičnim režimom. Socialna integracija na tej stopnji je še vedno bolj normativ kot dejanska značilnost začasnih družb in celo normativ sam je daleč od tega, da bi bil splošno sprejet. Podaljšek o rezidenčnem državljanstvu je zaključek, izvlečen iz dveh področij, in to je, da je rezidentstvo osnovna oblika članstva v družbi in da meje družbe določajo stopnjo za razdelitev temeljnih pravic v liberalni demokraciji.

Politična integracija je lahko razumljena kot sestav dveh aspektov, in sicer vključevanja in pripadnosti. V širšem smislu se vključitev nanaša na to, kar sem označil za državljanško integracijo, torej vse temeljne pravice, ki so del političnega sistema in so dodeljene vsem njegovim članom. Aspekt o pripadnosti zadeva stopnjo politične aktivnosti imigrantov, ko ti uveljavljajo svoje civilne in politične pravice in se vključijo v politični proces države kot posamezniki in kot člani družbenih in kulturnih skupin. Pogosto je nizka volilna dejavnost etničnih skupin imigrantov vzeta v obzir kot indikator za politično dezintegracijo in uporabljena kot argument, da v drugih državah upočasnijo ali ustavijo proces podeljevanja pravic za to etnično skupino (Bauböck, 1994).

Lokalna volilna pravica tujcev s stalnim ali trajnejšim prebivališčem se pogosto argumentira s tem, da lokalna samoupravna telesa v primerjavi z državnimi parlamenti nimajo zakonodajne funkcije. To sicer lahko pomeni, da ta volilna pravica imigrantom omogoča le drugorazredno politično udeležbo.

4.6.1 Asimilacija migrantov

Asimilacijski model predvideva vključitev priseljencev v večinsko družbo na način, da se priseljenci odpovedo svojim jezikovnim, kulturnim in družbenim značilnostim in se zlijejo z večinsko družbo. Večinsko breme prilagajanja leži na priseljencu samem, vloga države v asimilacijskem procesu pa je v tem, da zagotovi ugodne pogoje za čim hitrejšo individualno prilagoditev in prevzem večinske kulture in vrednot (Castles, 1995, str. 289). Priseljenci sicer lahko ostanejo v državi kot tuji (nedržavljeni) neomejeno, vendar pa se velik delež stalno naseljenega prebivalstva brez državljanstva smatra za demokratično

anomalijo. Z dokaj kratkimi roki zahtevanega prebivanja v državi in z relativno nizkimi stroški se priseljence spodbuja, da se odločijo za naturalizacijo. Otroci priseljencev, ki so rojeni v državi imigracije, dobijo državljanstvo te države ob rojstvu ali ob polnoletnosti. Približevanje pravnega položaja nenaturaliziranih stalnih prebivalcev položaju državljanov (npr. s podeljevanjem volilne pravice za volitve na lokalnem nivoju) se v tem modelu običajno zavrača kot kontraproduktivna strategija, ker znižuje željo priseljencev po naturalizaciji. V Evropi je primer države Francija, ki je najbližje temu primeru. Ta model je bil prevladujoč tudi v ZDA v začetku 20. stoletja. V določenem obdobju v preteklosti pa so asimilacijsko politiko izvajale tudi Kanada, Avstralija in Velika Britanija.

4.6.2 Multikulturalni model integracije

Za multikulturalni model vključevanja je značilno, da so priseljenci vključeni v politično skupnost in lahko hkrati ohranjajo svojo kulturno različnost. Pravna integracija se v tem modelu meri v smislu državljskih pravic in ne v smislu formalnega državljskega statusa. Naturalizacija je za priseljence pomemben način pridobivanja pravic, ni pa edini. Povečevanje pravic stalnih prebivalcev države, ki niso njeni državljani, je naturalizaciji komplementarna politika. Čeprav to lahko zmanjšuje stopnjo naturalizacije, pa po drugi strani povečuje pravno integracijo. Ta model ne obravnava politične skupnosti kot skupnosti, ki je popolnoma skladna s skupnostjo državljanov, pač pa se ta skupnost razširja tako preko meja formalnega članstva kot tudi preko meja državnega teritorija. Edina evropska država, v zvezi, s katero se omenja kulturni pluralizem, je Švedska. Poudariti moram, da se morajo vse sodobne države in družbe ukvarjati s fenomenom multikulturalizma, tudi če ga zanikajo. Gre namreč za zahteve ljudi, ki se razlikujejo od modela vladajoče večine. Sem spadajo vsi, ki imajo svoj življenjski način in identiteto drugačno od predvidene »nacionalne«. V prvi vrsti so to seveda etnično drugačne manjšine in prvotni prebivalci, narodne manjšine, migranti, celo ženske ter gejevsko in lezbično usmerjeni posamezniki (Mesić, 2004). Glavni postulat kulturnega pluralizma kot migracijske politike je, da se etničnim manjšinam zagotovi možnosti za avtonomno kulturno življenje.

Hotel bi poudariti dejstvo, da je kulturni pluralizem še vedno le politični program, ki si prizadeva vpeljati več tolerance do drugačnosti v družbe, prežete z diskriminacijo. Druga možnost, ki se skriva v konceptu kulturnega pluralizma, je vzpostavitev pluralnosti med različnimi močno getoiziranimi etničnimi skupnostmi znotraj globalne družbe/kulture.

4.7 NADZOR MIGRANTOV Z BALKANA

Peternel (2003) meni, da uveljavljanje načela prostega pretoka ljudi ni več zoženo le na zadovoljevanje potreb trgov dela nacionalnih okolij in to odpira vrsto novih problemov. Povečuje se obseg nelegalnih migracij, ki po nekaterih izkušnjah (Francija) za več kot

enkrat presegajo obseg registriranih priseljencev. Med članicami EU je nelegalno priseljevanje močno prisotno v Italiji, Franciji, na Portugalskem ter v Španiji. V teh migracijskih tokovih prevladujejo predvsem priseljenci iz Afrike, Azije, Albanije ter iz nekdanjih republik bivše Jugoslavije; prevladujejo oblike organiziranega preseljevanja že v državah odselitve in v okolju priselitve (Bevc, Prevolnik-Rupel & Verlič-Christensen 2000). V Španiji, Italiji in na Portugalskem je skoraj politična in gospodarska nujnost za strpnost do nelegalnih priseljencev.

Tudi Slovenija je precej izpostavljena nelegalnim migracijam, ker se nahaja na frekventnem položaju, na migracijski poti vzhod–zahod. Leta 2011 je okrog 30% migracij proti razviti Evropi prišlo čez Slovenijo. Nezakonite migracije predstavljajo veliko grožnjo za trg dela, varnost ljudi in samih migrantov, ker se številni odločijo priti s tihotapskimi mrežami do Zahoda. Tudi organizirani kriminal predstavlja veliko grožnjo. Balkanska pot je ena izmed bolj znanih poti za tihotapljenje mamil, ljudi, orožja in drugih nezakonitih stvari. Zadnjih 20 let se je precej povečala možnost grožnje terorizma. Slovenija sodeluje v sklopu NATA v številnih misijah in to zna biti zadosten razlog, da se znajde na seznamu ogroženih držav. Balkan je v manjši meri tudi lega ekstremnega fundamentalizma (določena mesta po Bosni, deli Kosova, zahodna Makedonija) in zaradi tega je nadzor nevarnosti terorizma velikega pomena.

Nadzor migrantov se izvaja z dodatnim poostrenim mejnim nadzorom, tudi znotraj državnih meja z državnim policijskim delovanjem. Z zasledovanjem nezakonitih migracij se ukvarjajo posebne ekipe mejne policije. Dodatno se preverja zakonitost bivanja tujcev ter se izvaja prisilni izgon tujcev iz države v primeru ogrožene varnosti.

SKLEP

Osnovna cilja magistrskega dela, ki sem si ju zastavil, sta opredeliti migracijo in migracijske politike EU v luči migracij med Slovenijo in državami zahodnega Balkana, na podlagi raziskave domače in tuje znanstvene literature in potrditi ali ovreči hipoteze magistrskega dela.

Osnovna cilja sem izpolnil, z raziskavo tuje in domače znanstvene literature sem prišel do ugotovitev, ki so mi omogočile kakovostno presojanje zastavljenih hipotez. Na temelju tega sem potrdil ali ovrzel osnovne hipoteze magistrskega dela. Hipoteze sem raziskoval na primeru Slovenije in števila migrantov v njej.

Trend migracij bo v prihodnje naraščajoč. Da bi lahko potrdil ali ovrzel hipotezo, sem morel identificirati mednarodne migrante, pri čemer sem imel osnovne probleme v primerljivosti mednarodnih statističnih podatkov in nedostopnosti ali neobstoju popolnih informacij o številu migrantov. Predvsem pa moram poudariti, da pričakovani trendi in prihodnje migracije še niso poznani, zato bom hipotezo ovrzel. Kar lahko pogledamo je

dosedanji trend. Tega sem proučeval na temelju dveh parametrov. To je število priseljenih v Slovenijo in število veljavnih delovnih dovoljenj do leta 2010. Če pogledamo število priseljenih leta 1995, je bilo takrat samo 3.688 priseljencev. Ta številka je rastla, predvsem zaradi velike gospodarske rasti v Sloveniji, do leta 2008, ko je bilo število priseljenih že 28.062. Zaradi velike potrebe po tujih delavcih je bila Slovenija zaželena destinacija za številne migrante, predvsem iz republik bivše Jugoslavije. Leta 2008 se začne gospodarska kriza, kar nam kaže tudi padec priseljevanja v Slovenijo. Leta 2010 se je v Slovenijo priselilo samo 12.705 priseljencev. Kot vidimo, je trend izrazito negativen in pričakujem, da se bo nadaljeval, dokler se gospodarsko stanje ne popravi. Podobne podatke vidimo, če analiziramo število delovnih dovoljenj. Leta 2005 je bilo skupaj izdanih 42.967 delovnih dovoljenj. Leta 2008 je ta številka na vrhuncu in znaša 90.696 delovnih dovoljenj. Leta 2010 se je ta številka ustavila na 73.913 izdanih delovnih dovoljenj. Na temelju teh dveh trendov lahko ugotovim, da je število priseljenih izrazito odvisno od gospodarskega stanja v Sloveniji, kar kaže na to, da so glavna motivacija priseljencev ekonomski vzroki. Število priseljenih bo padalo, dokler bo prisoten padec gospodarskih aktivnosti.

Omenil bi še dolgoročna pričakovanja, do katerih sem prišel z analizo širšega stanja tako v EU kot tudi v Sloveniji. Dolgoročno je nujna rast števila priseljenih. Demografski trendi v razvitih državah dokazujejo, da se bo z veliko verjetnostjo nadaljevalo: upadanje števila prebivalstva, zmanjševanje delovno aktivnega prebivalstva in povečanje potreb po dodatni delovni sili, ki jo zahtevajo gospodarske razmere. Ne smemo pozabiti tudi, da so migracije predvsem ekonomsko povzročen proces, globalno gledano pa prihaja do velikega ločevanja na bogate in revne države. Zaradi tega pričakujem, da bodo številni iskali boljše življenjske in delovne pogoje v razvitem svetu. Številne vojne, globalni domet, nove možnosti poceni transporta in komunikacij povečujejo migracijske možnosti in pospešujejo selitvene procese.

Migranti prinašajo številne koristi za državo, v katero se priseljujejo. Da bi lahko potrdil ali ovrgel hipotezo, sem se soočil z resnim problemom pomanjkanja empiričnih dokazov. Tema je zelo specifična in kompleksna, saj je hipotezo težko potrditi ali jo ovreči samo na temelju teoretske podlage. Empirični dokazi, ki jih prinašajo priseljenci v Slovenijo, ne obstajajo. Zaradi tega sem jo primoran obravnavati teoretsko. Hipotezo sem potrdil na temelju teoretskih podatkov priseljenih delovnih migrantov v Slovenijo. Sem mnenja, da gospodarska rast in razvoj ne bi bila mogoča brez številnih migrantov, ki so nadomestili delovna mesta, za katera v Sloveniji ni bilo interesa med domačim prebivalstvom. Priseljevanje ima velik vpliv na imigrantsko deželo. Posledice priseljevanja je čutiti na vseh področjih, tako v gospodarstvu kot na družbenem, kulturnem in političnem področju. V prvi vrsti omogoča normalno delovanje trga dela. S tem prihaja do večje elastičnosti ponudbe in povpraševanja po delu. Marsikje so prisotni problemi geografske razporeditve delavcev, to pa se lahko z migranti nadoknadi. Domači delavci so premalo mobilni. Država gostiteljica brezplačno dobi šolane strokovnjake, kar

predstavlja značilna varčevanja. Tuji delavci so pripravljeni delati za nižjo plačo, kar pomeni znižanje stroškov dela za podjetja in dvig profitne stopnje. Migranti pripomorejo k zmanjševanju ozkih grl v gospodarstvu, so bolj produktivni in motivirani od domačih delavcev. Dokazano je, da so migranti nadpovprečno nagnjeni k varčevanju in investiranju. Tuji strokovnjaki predstavljajo ogromen človeški kapital, česar se ne da izmeriti. Nikakor ne smem pozabiti na korist države, ki pridobi nova finančna sredstva z davki, ki jih plačujejo migranti (davek na dohodek, davki iz potrošnje itd.). Hipotezo bi na temelju izpostavljenih teoretskih mnenj potrdil. Mislim, da so priseljenci v veliki meri pripomogli k razvoju in rasti slovenske države in družbe.

Zakonodaja ne more učinkovito kontrolirati priseljevanja iz smeri jugovzhodnih držav. Hipotezo bi potrdil. Mislim, da se migracijske politike in ukrepi za kontrolo priseljevanja razvijajo in s časom dograjujejo. Redke države EU imajo zakonodajo, ki ustrezno deluje v preprečevanju in kontroliranju priseljevanja. Zaradi krize in drugih problemov številne države zanemarjajo dosledno izvajanje migracijske politike. Migracijske politike še vedno niso dovolj učinkovite, da bi preprečile ilegalne migracije in kontrolirale legalno priseljevanje. Ilegalne migracije iz smeri jugovzhodnih držav so zelo pogoste. Iz te smeri pride okrog 30% celotnega migrantskega prebivalstva v EU. Mislim, da je med državami premalo sodelovanja, da bi učinkovito nadzirale priseljevanje. Ekonomska kriza je stanje dodatno popestrila. Zaradi težke ekonomske situacije v jugovzhodni Evropi je migriranje še bolj zaželeno.

Integracija priseljencev je izrazito dolgoročen proces, v katerem je potrebno sodelovanje tako priseljencev kot tudi imigrantske družbe. Hipotezo sem potrdil. Integracija je zelo kompleksen in dolgoročen proces. Še vedno ni učinkovitih modelov integracije, kar sem potrdil na primerih integracijskih modelov Francije in Švedske. Vsi omenjeni integracijski modeli so bili dolgoročni, trajali so več generacij. Največji problem predstavlja grožnja, da tudi takrat integracija ni dokončana. Brez sodelovanja imigrantske družbe in volje priseljencev, da se kvalitetno integrirajo, integracija ni možna. Imigrantske družbe pogosto negativno karakterizirajo priseljence in to predstavlja osnovni problem v integraciji. Na ta način samo povečujejo negativne občutke. Model, na katerem bi se morala graditi integracijska politika, je definitivno model multikulturalizma, ki obstaja v Skandinaviji. Ta model je zgrajen na toleranci in sožitju z jasnimi pravicami do lastnega jezika, kulture, religije itd.

Omejitve raziskovanja so se nanašale predvsem na problem primerljivosti mednarodnih statističnih podatkov, časovni interval zajema podatkov ter problem natančnejše opredelitve vsote migracij zaradi ovirane kontrole mednarodnih migracij.

LITERATURA IN VIRI

1. Bauböck, R. (1994). *The integration of immigrants: CDMG (94) 25 E*. Strasbourg: Council of Europe.
2. Berghammer, C., Gisser, R., Lutz, W., Mamolo, M., Philipov, D., Scherbov, S., & Sobotka, T. (2006). *European Demographic Data Sheet 2006*. Najdeno 20. oktobra 2012 na spletnem naslovu http://www.oeaw.ac.at/vid/popeurope/download/European_Demographic_Data_Sheet_2006_A4.pdf
3. Bevc, M. (2004). *Migracijska politika in problem bega možganov*. Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja.
4. Bevc, M., Prevolnik-Rupel V., & Verlič-Christensen B. (2000). *Migracije v Sloveniji v luči vključitve v EU*. Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja.
5. Castles, S. (1995). How nation-states respond to immigration and ethnic diversity. *New community* (str. 293 – 308). London: Community Relations Commission.
6. Cinac, Z. E. (2003). *Ilegalne migracije kot varnostni problem v Republiki Sloveniji* (diplomsko delo). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
7. Coppel J., Dumont J. C., & Visco I. (2001). *Trends in immigration and economic consequences*, Organisation for Economic Co-operation and Development–OECD. Najdeno 16. septembra 2012 na spletnem naslovu www.oecd.org/els/migration/docs.htm
8. Demunter, C., & Dimitrakopoulou, C. (2012). *Tourism in Europe: Results for 2011*. Eurostat. Najdeno 30. avgusta 2012 na spletnem naslovu http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-12-028/EN/KS-SF-12-028-EN.PDF
9. Ediev, D., Mamolo, M., Potančokova, M., Scherbov, S., Sobotka, T., & Zeman, K. (2012). *European Demographic Data Sheet 2012*. Najdeno 20. oktobra 2012 na spletnem naslovu <http://www.oeaw.ac.at/vid/datasheet/index.html>
10. Entzinger, H., & Biezeveld, R. (2003). *Benchmarking in Immigrant Integration*. Najdeno 5. septembra 2012 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/home-affairs/doc_centre/immigration/docs/studies/benchmarking_final_en.pdf

11. European Commission. (2008). *Employment in Europe*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
12. European Commission. (2012). Report from the Commission to the Council and the European parliament on the Development of the European Migration Network. Najdeno 20. decembra 2012 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/news/pdf/1_en_act_part1_v3_427.pdf
13. Eurostat. Najdeno 5. septembra 2012 na spletnem naslovu <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>
14. Eurostat (demo_gind) (2011). Eurostat yearbook 2011. Str 125, 151. Najdeno 6. septembra 2012 na spletnem naslovu http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-CD-11-001/EN/KS-CD-11-001-EN.PDF
15. Evropska Komisija (2011). *Globalni pristop k vprašanju migracij in mobilnosti. Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij*. Bruselj: Evropska komisija.
16. Evropski parlament. (b.l.). Najdeno 27. avgusta 2012 na spletnem naslovu <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+IM-PRESS+20081107FCS41562+0+DOC+XML+V0//SL>
17. Friedberg, R. M., & Hunt J. (1995). The Impact of Immigrants on Host Country Wages, Employment and Growth. *Journal of Economic Perspectives* 9(2), 23-45.
18. International Institute for Applied Systems Analyses. Najdeno 5. septembra 2012 na spletnem naslovu <http://www.iiasa.ac.at>
19. International Organization for Migration - IOM. (2003). *Managing Migration- Challenges and Responses for People on the Move*. Geneva: International Organization for Migration.
20. International Organization for Migration - IOM. (2004). *Osnove upravljanja migracijama*. Geneva: International Organization for Migration.
21. Komisija Evropskih skupnosti. (2005a, 16. maj). *Zelena knjiga: Odziv na demografske spremembe: nova solidarnost med generacijami*. Bruselj: Komisija Evropskih skupnosti.

22. Komisija Evropskih skupnosti. (2005b, 28. november). *Zelena knjiga o prihodnosti evropske migracijske mreže*. Bruselj: Komisija Evropskih skupnosti.
23. Komisija Evropskih skupnosti. (2006, 30. november). *Globalni pristop k vprašanju migracij leto pozneje: za celovito evropsko migracijsko*. Bruselj: Komisija Evropskih skupnosti.
24. Komisija Evropskih skupnost. (2007, 16. maj). *O krožni migraciji in partnerstvih za mobilnost med Evropsko unijo in tretjimi državami*. Bruselj: Komisija Evropskih skupnosti.
25. Komisija Evropskih skupnosti. (2008, 17. junij). *Skupna politika priseljevanja za Evropo: načela, ukrepi in orodja*. Bruselj: Komisija Evropskih skupnosti.
26. Kovač, B. (2003). Globalizacija, migracijski tokovi in ekonomski razvoj na obrobju Slovenskih migracijskih dilem. *Migracije, globalizacija, Evropska unija*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
27. Kralj, A. (2008). *Nepovabljeni: globalizacija, nacionalizem in migracije*. Koper: Univerza na primorskem.
28. Lianos, T. P. (2005). *Migration in the Balkans*. Athens: Athens University of the Economics and Business.
29. Lutz, W., Mamolo, M., Potančokova, M., Scherbov, S., & Sobotka T. (2008). *European Demographic Data Sheet 2008*. Vienna: Vienna Institute of Demography (VID).
30. Lutz, W., Mamolo, M., Scherbov, S., Sobotka T., & Zeman, K. (2010). *European Demographic Data Sheet 2010*. Vienna: Vienna Institute of Demography (VID).
31. Malačič, J. (2003). *Demografija. Teorija, analiza, metode in modeli* (5. izdaja). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
32. Malačič, J. (2006). *Demografija: teorija, analiza, metode in modeli* (6. izdaja). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
33. Malačič, J. (2007). The role of migration in modern demographic regime. Vol. 20. *Migration and development: collection of papers of session chair and key speakers of the international Conference »Migration and Development«, Moscow* (str. 100 – 113). Moscow: Lomonosov Moscow State University.

34. Malačič, J. (2009). The Demographic development in the European union and Neighbourig hinterland: The importance of growing imbalances. *Zbornik 12. Soočenje z demografskimi izzivi v Evropi* (str. 22 – 28). Ljubljana: Inštitut Jožef Štefan.
35. Malačič, J. (2011). Neravnovesje na trgu dela in zaposlovanje tujcev v Sloveniji. *Vloga statistike pri upravljanju ekonomskih neravnovesij* (10 str.). Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije: Statistično društvo Slovenije.
36. Malačič, J., Domadenik, P., & Pahor, M. (2006). *Trendi zaposlovanja in ekonomskih migracij na slovenskem trgu dela* (zaključno poročilo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
37. *Meddržavne selitve*. Najdeno 12. decembra 2012 na spletnem naslovu http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=05N1006S&ti=&path=../Database/Dem_soc/05_prebivalstvo/40_selitve/05_05N10_meddrzavne/&lang=2
38. Medica, K. (2007). Sodobne migracije in dileme varnosti. *Socialno delo*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
39. Medved, F. (2010). Temporary and Circular Migration: Empirical Evidence, Current Policy Practice and Future Options in Slovenia. Najdeno 25. avgusta 2012 na spletnem naslovu <http://www.inovum.si/clanki/38-splosni-clanki/81-zacasne-krozne-migracije?format=pdf>
40. Mesić, M. (2004). *Perspectives of Multiculturalism: Western & Transitional Countries*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta: Hrvatsko povjerenstvo za UNESCO.
41. Mežnarič, S. (2003). Prisilne migracije v letu 2002: zapuščina devetdesetih. *Migracije, globalizacija, Evropska unija* (str. 125- 146). Ljubljana: Mirovni inštitut.
42. Migracijska politika Republike Hrvatske za 2007./2008. godinu. *Narodne novine* br. 83/07.
43. Ministrstvo za gospodarstvo, Urad za makroekonomske analize in razvoj. (2007). Strategija ekonomskih migracij: predlog za javno razpravo. Najdeno 25. avgusta 2012 na spletnem naslovu http://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=strategija%20ekonomskih%20migracij%3A%20predlog%20za%20javno%20razpravo&source=web&cd=1&ved=0CCgQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.grupa484.org.rs%2Fczm%2Fmigracione_strategije%2FSTRATEGIJA%2520EKONOMSKIH%2520MIGRACIJ_Slovenija_%25202007.do

c&ei=FD7zUPiRMcTJs9tIGQBg&usg=AFQjCNGZqxUcjdx_lmEmUPzDE_iAXu
Cqng

44. Ministrstvo za notranje zadeve (b.l.). Večletni program 2007-2013: Sklad za vključevanje državljanov tretjih držav. Najdeno 18. septembra 2012 na spletnem naslovu http://www.mnz.gov.si/fileadmin/mnz.gov.si/pageuploads/UFZJN/PEES/Evropski_sklad_za_integracijo/05_Sklad_za_vkljucevanje_-_Vecletni_program.pdf
45. Münz, R., Straubhaar, T., Vadean F., & Vadean, N. (2007). What are the migrants contributions to employment and growth? A European approach. Najdeno 18. novembra 2012 na spletnem naslovu <http://www.oecd.org/dev/38295272.pdf>
46. Odločba Komisije Evropskih skupnosti o prošnji Irske za sprejetje Odločbe Sveta 2008/381/ES o ustanovitvi Evropske migracijske mreže. *Uradni list Evropske unije* št. 2009/350/ES.
47. Odločba Sveta o ustanovitvi Evropskega sklada za vključevanje državljanov tretjih držav za obdobje 2007-2013 v okviru splošnega programa »Solidarnost in upravljanje migracijskih tokov« *Uradni list Evropske unije* št. 2007/435/ES.
48. Organisation for Economic Co-operation and Development –OECD. (2009). *International Migration Outlook: SOPEMI 2009*. Paris: OECD Publishing.
49. Organisation for Economic Co-operation and Development –OECD. (2010). *International Migration Outlook: SOPEMI 2010*. Paris: OECD Publishing.
50. Pančur, J. (2002). *Ekonomski vidiki sodobnih migracij: problem beguncev* (diplomsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
51. Peternel, M. (2003). *Zunanje migracije Slovenije in Slovenci v izseljenstvu* (magistrsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
52. *Priseljeni tujci po namenu priselitve ter državljanstvu*. Najdeno 12. decembra 2012 na spletnem naslovu http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=05N3002S&ti=&path=../Database/Dem_soc/05_prebivalstvo/40_selitve/15_05N30_socio_znacilnosti/&lang=2
53. Resolucija o migracijski politiki Republike Slovenije (ReMPRS). *Uradni list. RS* št. 40/1999.
54. Resolucija o migracijski politiki Republike Slovenije (ReMPRS). *Uradni list RS* št. 106/2002.

55. *Selitveno gibanje prebivalstva*. Najdeno 23. avgusta 2012 na spletnem naslovu http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=05I2002S&ti=&path=../Database/Dem_soc/05_prebivalstvo/25_selitveno_gibanje/10_05I20_selitveno_gibanje/&lang=2
56. Statistični urad Republike Slovenije - SURS. (2005). *Statistični letopis Republike Slovenije 2005*. Ljubljana: Zavod za statistiko/Statistični urad Republike Slovenije (SURS).
57. Statistični urad Republike Slovenije - SURS. (2006). *Statistični letopis Republike Slovenije 2006*. Ljubljana: Zavod za statistiko/Statistični urad Republike Slovenije (SURS).
58. Statistični urad Republike Slovenije - SURS. (2007). *Statistični letopis Republike Slovenije 2007*. Ljubljana: Zavod za statistiko/Statistični urad Republike Slovenije (SURS).
59. Statistični urad Republike Slovenije - SURS. (2008). *Statistični letopis Republike Slovenije 2008*. Ljubljana: Zavod za statistiko/Statistični urad Republike Slovenije (SURS).
60. Statistični urad Republike Slovenije - SURS. (2009). *Statistični letopis Republike Slovenije 2009*. Ljubljana: Zavod za statistiko/Statistični urad Republike Slovenije (SURS).
61. Statistični urad Republike Slovenije - SURS. (2011). *Statistični letopis Republike Slovenije 2011*. Ljubljana: Zavod za statistiko/Statistični urad Republike Slovenije (SURS).
62. Toš, N.(ur.) (2004). *Vrednote v prehodu III: Slovensko javno mnenje 1999–2004*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
63. Uredba Evropskega parlamenta in Sveta. Uredba (ES) št. 862/2007 Evropskega parlamenta in Sveta o statistikah Skupnosti o selitvah in mednarodni zaščiti ter o razveljavitvi Uredbe Sveta (EGS) št. 311/76 o zbiranju statističnih podatkov o tujih delavcih. *Uradni list Evropske unije* št. L 199/23.
64. Uredba o integraciji tujcev. *Uradni list RS* št. 65/2008.
65. Ustava Republike Slovenije. *Uradni list RS* št. 68/2006.

66. Vidmar K. H.. (2006). Multikulturalna Evropa? *Medijska preža: bilten za opazovanje medijev* (str. 42 - 43). Ljubljana: Open Society Institute.
67. Vlada Republike Slovenije (8. julij 2012). Predlog smernic za delovanje Republike Slovenije do Zahodnega Balkana. Št. 51201-1/2010/26.
Najdeno 12. septembra na spletnem naslovu http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/sklepi/seje_vlade/90_seja/90sv38.doc
68. Vrečer, N., Možina, E., Svetina, M., Žalec, N., Javrh, P., & Hiherl, T. (2008). *Izobraževanje in usposabljanje migrantov v Sloveniji* (poročilo raziskovalnega projekta). Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije.
69. Zakon o tujcih. *Uradni list RS* št. 64/2009.
70. Zakon o zaposlovanju in delu tujcev v Republiki Sloveniji – ZZDT-1. *Uradni list RS* št. 26/2011.
71. Zakšek, T. (2006). *Menedžment mednarodnih migracij v Evropski uniji* (diplomsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
72. Zavod Republike Slovenije za Zaposlovanje - ZRSZ. (2011). Letno poročilo 2011. Najdeno 20. oktobra 2012 na spletnem naslovu http://www.ess.gov.si/_files/3604/letno_poslovno_porocilo%202011_ZRSZ.pdf
73. Zavod Republike Slovenije za Zaposlovanje – ZRSZ (2012a). Modra karta. Najdeno 27. 08. 2012 na spletnem naslovu http://www.ess.gov.si/tujci/delo_v_sloveniji/modra_karta
74. Zavod Republike Slovenije za Zaposlovanje – ZRSZ. (2012b). Zaposlovanje tujcev. Najdeno 21. oktobra 2012 na spletnem naslovu http://www.ess.gov.si/trg_dela/trg_dela_v_stevilkah/zaposlovanje_tujcev
75. Zavratnik Zimic, S. (2003). Trdnjava Evropa ali odprta Evropa?: izzivi za države »schengenske periferije«. V M. Pajnik, & S. Zavratnik Zimic (ur.). (2003). *Migracije - Globalizacija – Evropska unija* (str. 15 – 41). Ljubljana: Mirovni inštitut.

PRILOGE

KAZALO PRILOG

Tabela P1:Število tujih študentov v Sloveniji v obdobju 2004-2008 ter indeksi.....	1
Tabela P2:Stopnja neto migracij izbranih držav Zahodnega Balkana v obdobju 2006-2011.....	1
Tabela P3: Veljavna delovna dovoljenja po vrsti dovoljenj, 31. 12., Slovenija ter strukturni odstotek.....	1
Tabela P4: Veljavna delovna dovoljenja, 31. 12., Slovenija ter indeksi.....	2
Tabela P5: Priseljeno delovno prebivalstvo po starostnih skupinah in spolu ter njihov odstotni delež, Slovenija, letn.....	3
Tabela P6: Priseljeni tujci po namenu priselitve ter državljanstvu v Slovenijo, 2005-2010 ter njihov delež v odstotkih.....	4
Tabela P7:Število in struktura državljanov tretjih držav v letu 2010 v Sloveniji.....	5

Tabela P1: Število tujih študentov v Sloveniji v obdobju 2004-2008 ter indeksi

Študijsko leto	2004	2005	2006	2007	2008
Skupaj	1.139	1.282	1.419	1.576	1.822
Razlika Dj	0	143	137	157	246
Indeks s stalno osnovo (2004)	100	112,6	124,6	138,4	160,0
Verižni indeks	/	112,6	110,7	111,1	115,6

Vir: Prirjeno po SURS, Statistični letopis RS 2005, 2005; SURS, Statistični letopis RS 2006, 2006; SURS, Statistični letopis RS 2007, 2007; SURS, Statistični letopis RS 2008, 2008; SURS, Statistični letopis RS 2009, 2009.

Tabela P2: Stopnja neto migracij izbranih držav Zahodnega Balkana v obdobju 2006-2011.

Stopnja neto migracij (na 1000 prebivalcev)	Država	2006	2007	2008	2009	2010	2011 (p)
	Albanija	-4,4	-0,4	-1,7	/	/	/
Bosna in Hercegovina	0,1	0,3	0	0,1	0,1	-0,1	
Hrvaška	1,6	1,3	1,6	-0,3	-1,1	-0,9	
Črna gora	-0,4	1,2	0,1	0	0	/	
Makedonija	-0,3	0,1	-0,3	-0,3	-0,3	-0,4	
Srbija	0,5	0,3	0,4	0,7	0,6	0,3	
Legenda:	/= ni podatkov						
	p= začasni podatki						

Vir: C. Berghammer et.al., European Demographic Data Sheet (EDDS) 2006; W. Lutz, M. Mamolo, M. Potančokova, S. Scherbov & T. Sobotka, EDDS, 2008; W. Lutz, M. Mamolo, S. Scherbov, T. Sobotka & K. Zeman, EDDS, 2010; Ediev et.al., EDDS, 2012; Eurostat, 2012.

Tabela P3: Veljavna delovna dovoljenja po vrsti dovoljenj, 31. 12., Slovenija ter strukturni odstotek

Leto	Skupaj	%	ODD*	%	DZ**	%	DD***	%
2005	42.967	100,0	25.782	60,0	12.360	28,8	4.825	11,2
2006	50.734	100,0	29.871	58,9	14.501	28,6	6.362	12,5
2007	66.065	100,0	31.754	48,1	24.490	37,1	9.821	14,9
2008	90.696	100,0	37.196	41,0	44.329	48,9	9.171	10,1
2009	78.387	100,0	44.463	56,7	28.160	35,9	5.764	7,4
2010	73.913	100,0	56.627	76,6	12.343	16,7	4.943	6,7
* Osebna delovna dovoljenja								
** Dovoljenja za zaposlitev								
*** Dovoljenja za delo								

Vir: ZRSZ, Letno poročilo 2011, str 30.

Tabela P4: Veljavna delovna dovoljenja, 31. 12., Slovenija ter indeksi

Leto	Skupaj	Razlika Dj	Indeks s stalno osnovo(2005)	Verižni indeks
2005	42.967	0	100,0	/
2006	50.734	7.767	118,1	118,1
2007	66.065	15.331	153,8	130,2
2008	90.696	24.631	211,1	137,3
2009	78.387	-12.309	182,4	86,4
2010	73.913	-4.474	172,0	94,3

Vir: ZRSZ, Letno poročilo 2011, str 30.

Tabela P5: Priseljeno delovno prebivalstvo po starostnih skupinah in spolu ter njihov odstotni delež, Slovenija, letno

Let	2005			2006			2007			2008			2009			2010								
	M	%	Ž	M	%	Ž	M	%	Ž	M	%	Ž	M	%	Ž	M	%	Ž						
20-24	2030	76,0	658	24,0	83,0	647	17,0	4535	84,0	832	16,0	4134	82,0	880	18,0	3946	77,0	1173	23,0	1261	61,0	814	39,0	
25-29	1880	76,0	610	24,0	2723	82,0	591	18,0	4246	83,0	846	17,0	4348	81,0	1014	19,0	4402	79,0	1148	21,0	1644	66,0	851	34,0
30-34	1524	77,0	448	23,0	2098	81,0	477	19,0	3457	84,0	668	16,0	3354	80,0	842	20,0	3408	79,0	932	21,0	1264	66,0	655	34,0
35-39	1317	82,0	291	18,0	1864	84,0	368	16,0	2915	85,0	500	15,0	2940	83,0	611	17,0	2700	80,0	694	20,0	1096	69,0	493	31,0
40-44	1105	81,0	261	19,0	1594	84,0	294	16,0	2518	87,0	373	13,0	2578	84,0	478	16,0	2456	83,0	498	17,0	1011	73,0	374	27,0
45-49	830	84,0	162	16,0	1254	85,0	217	15,0	1897	87,0	288	13,0	1907	84,0	369	16,0	1861	83,0	369	17,0	790	74,0	281	26,0
50-54	512	74,0	181	26,0	695	79,0	180	21,0	1136	86,0	185	14,0	1117	84,0	218	16,0	1102	81,0	258	19,0	563	73,0	210	27,0
55-59	244	65,0	129	35,0	292	66,0	152	34,0	419	70,0	176	30,0	523	73,0	196	27,0	482	72,0	191	28,0	314	63,0	188	37,0
60-64	145	61,0	93	39,0	138	59,0	96	41,0	218	62,0	131	38,0	274	63,0	159	37,0	229	59,0	160	41,0	230	63,0	136	37,0

Vir: Meddržavne selitve, 2012.

Tabela P6: Priseljeni tuji po namenu priselitve ter državljanstvu v Slovenijo, 2005-2010 ter njihov delež v odstotkih

Država	Leto	Skupno	%	Zaposlitev	%	Sezonsko delo	%	Združitev družine	%	Študij	%	Drugo	%	Neznano	%
BiH	2005	4307	100,0	2049	47,6	1256	29,2	780	18,1	34	0,8	36	0,8	152	3,5
BiH	2006	7871	100,0	3661	46,5	2847	36,2	964	12,2	66	0,8	46	0,6	287	3,6
BiH	2007	12479	100,0	7477	59,9	3287	26,3	1565	12,5	78	0,6	35	0,3	37	0,3
BiH	2008	13038	100,0	9690	74,3	1368	10,5	1815	13,9	48	0,4	117	0,9	0	0,0
BiH	2009	12910	100,0	9477	73,4	108	0,8	2193	17,0	89	0,7	55	0,4	988	7,7
BiH	2010	4403	100,0	2965	67,3	*	*	1106	25,1	23	0,5	30	0,7	279	6,3
Hrvaška	2005	767	100,0	313	40,8	*	*	295	38,5	101	13,2	58	7,6	*	*
Hrvaška	2006	794	100,0	387	48,7	*	*	292	36,8	*	*	77	9,7	38	4,8
Hrvaška	2007	1400	100,0	627	44,8	204	14,6	375	26,8	146	10,4	48	3,4	0	0,0
Hrvaška	2008	1597	100,0	886	55,5	131	8,2	380	23,8	116	7,3	84	5,3	0	0,0
Hrvaška	2009	1247	100,0	757	60,7	*	*	285	22,9	138	11,1	67	5,4	*	*
Hrvaška	2010	928	100,0	558	60,1	*	*	175	18,9	76	8,2	50	5,4	69	7,4
Srbija	2007	6368	100,0	3219	50,5	1755	27,6	1254	19,7	108	1,7	21	0,3	11	0,2
Srbija	2008	4362	100,0	2972	68,1	361	8,3	852	19,5	53	1,2	117	2,7	7	0,2
Srbija	2009	2907	100,0	1981	68,1	12	0,4	441	15,2	60	2,1	19	0,7	394	13,6
Srbija	2010	1089	100,0	737	67,7	*	*	223	20,5	19	1,7	26	2,4	84	7,7
Srbija in Črna gora	2005	3324	100,0	1246	37,5	1101	33,1	680	20,5	77	2,3	29	0,9	191	5,7
Srbija in Črna gora	2006	4436	100,0	1932	43,6	1499	33,8	734	16,5	73	1,6	35	0,8	163	3,7
Črna gora	2008	134	100,0	53	39,6	5	3,7	67	50,0	7	5,2	2	1,5	0	0,0
Črna gora	2009	92	100,0	41	44,6	*	*	44	47,8	7	7,6	0	0,0	*	*
Črna gora	2010	87	100,0	49	56,3	*	*	26	29,9	5	5,7	5	5,8	2	2,3
Kosovo	2008	2169	100,0	1251	57,7	362	16,7	540	24,9	5	0,2	11	0,5	0	0,0
Kosovo	2009	3556	100,0	2357	66,3	84	2,4	743	20,9	21	0,6	13	0,4	338	9,5
Kosovo	2010	1888	100,0	1204	63,8	*	*	542	28,7	3	0,2	21	1,1	118	6,3

* Ne obstajajo podatki

Vir: Priseljeni tuji po namenu priselitve ter državljanstvu, 2012.

Tabela P7: Število in struktura državljanov tretjih držav v letu 2010 v Sloveniji

Državljanstvo	Skupaj	Odstotek
Bosna in Hercegovina	4.403	44,4
Kosovo**	1.888	19,0
Makedonija	1.145	11,6
Srbija*	1.089	11,0
Hrvaška	928	9,4
Ukrajina	261	2,6
Ruska Federacija***	110	1,1
Črna gora	87	0,9
Albanija	10	0,1
Ostalo	1.074	10,8
Ukupno	9.911	100,0

*Podatki o državljanih Srbije vključujejo osebe, ki se v Centralnem registru prebivalstva pojavljajo kot državljani nekdanje Srbije in Črne gore in nekdanje Jugoslavije.
 **Po Guidelines for the international migration data collection (November 2009) Kosovo pod UNSCR 1244/99 ni moglo biti navedeno kot država državljanstva.
 ***Podatki o državljanih Ruske federacije vključujejo osebe ki se v Centralnem registru prebivalstva pojavljajo kot državljani nekdanje Sovjetske zveze.

Vir: SURS, Statistični letopis RS 2011, 2011.